

สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

อังคิฉวรา เพชรดิน

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มิถุนายน 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มิถุนายน 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

PERFORMANCE STATE ACCORDING TO LOCAL CURRICULUM FOR SCHOOL TEACHER IN
MOUNTAINOUS AREA CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Education Degree
in Educational Administration

June 2021

Copyright 2021 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ของ อังคิรา เพชรดิน

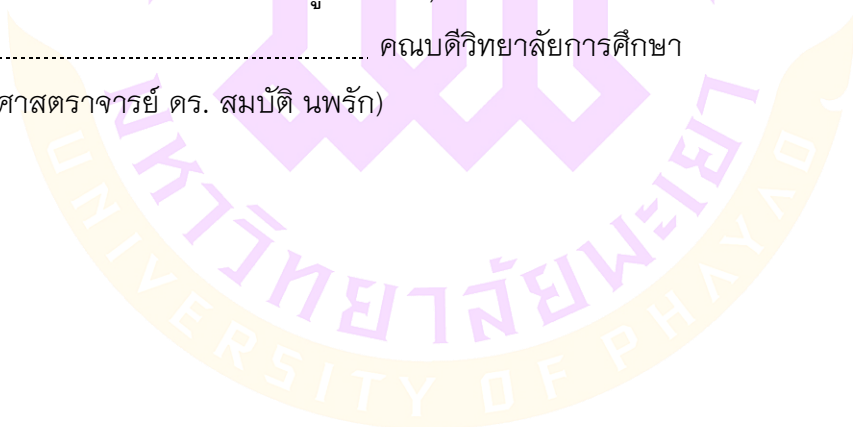
ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(รองศาสตราจารย์ ดร. เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(ดร. ธารารัตน์ มาลัยเถาว์)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันติ บุรณะชาติ)

..... คณบดีวิทยาลัยการศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ นพรัถ)

- เรื่อง:** สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
- ผู้ศึกษาค้นคว้า:** อังค์วรา เพชรดิน, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: กศ.ม. (การบริหารการศึกษา),
มหาวิทยาลัยพะเยา, 2563
- อาจารย์ที่ปรึกษา:** ดร. ธารารัตน์ มาลัยเถาว์
- คำสำคัญ:** หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบนพื้นที่สูง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จากทั้ง 16 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objectives Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา มีค่า 0.67–1.00 และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง เท่ากับ 0.96 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มีความคิดเห็นในระดับมาก 2) จากการเปรียบเทียบความแตกต่างสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานมีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกันที่มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

Title: PERFORMANCE STATE ACCORDING TO LOCAL CURRICULUM FOR SCHOOL TEACHER IN MOUNTAINOUS AREA CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

Author: Angwara Pechdin, Independent Study: M.Ed. (Educational Administration), University of Phayao, 2020

Advisor: Dr. Thararat Malaitao

Keywords: Local curriculum for school in mountain area

ABSTRACT

This research Purpose were to study and compare performance state according to local curriculum for school teacher in mountainous Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2 classified by position and experience The samples used this time were administrators and teachers in the Wawi Educational Quality Development Network Center. And the Huai Khrai Network Center, Mae Suai District Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2, for the academic year 2020, from all 16 schools, a sample of 144 people was obtained. Index of Item Objectives Congruence (IOC) between the question and the content was 0.67–1.00 and the Alpha Coefficient was obtained. 0.96 The result showed that: 1) the curriculum of performance state according to local curriculum for school teacher in mountainous Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2, had a high level of opinion. On the highlands, Mae Suai District, Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2, found that personal characteristics, such as position and work experience, had an effect on the performance state according to local curriculum for school teacher in mountainous Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2 different statistical significance .05.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตร
ท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย
เขต 2 ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจาก ดร.ธรรารัตน์ มาลัยเถาว์ อาจารย์ที่ปรึกษา
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนการตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง
ทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบคุณ ดร.เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ อาจารย์มหาวิทยาลัยพะเยา
ดร.ชูชาติ วิศิษฐ์ลานนท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวชิรวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 36 และนายสิทธิพงษ์ รัตนชัยศิลป์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยชมภู สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่อนุเคราะห์
ตรวจสอบเครื่องมือ ทำให้งานวิจัยมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูในอำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม
ในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทุกท่าน ขอขอบคุณเพื่อนนิสิต
สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ตลอดจนญาติพี่น้อง และครอบครัวที่สนับสนุน
เป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำและช่วยเหลืออย่างจริงใจ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

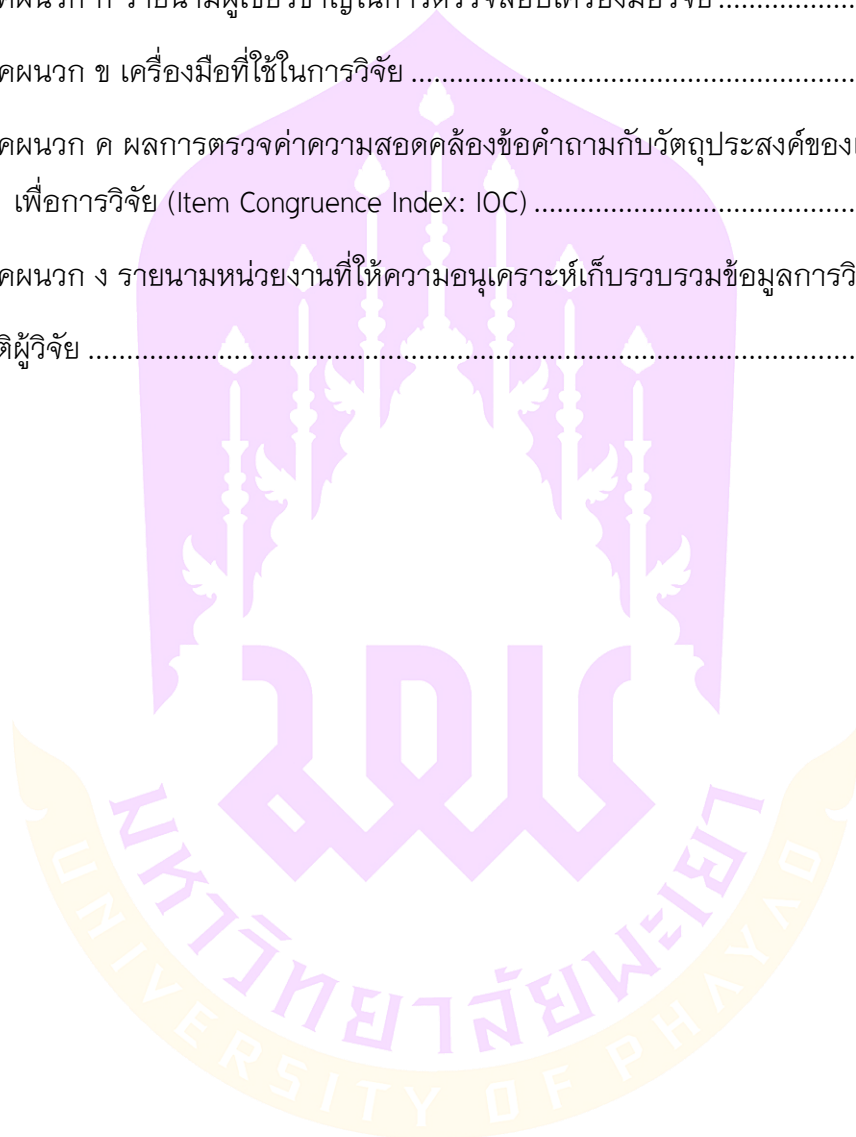
อังศวีรา เพชรดิน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1.....	1
บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	4
สมมติฐานของงานวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	5
ขอบเขตด้านเนื้อหา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบนพื้นที่สูง.....	8
ด้านการพัฒนาหลักสูตร	8
ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	18

ด้านการจัดการเรียนรู้.....	34
ด้านสื่อและนวัตกรรม	38
ด้านการวัดและประเมินผล.....	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50
บทที่ 3	52
วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	56
บทที่ 4	59
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
สรุปผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย	68
บทที่ 5	77
บทสรุป.....	77
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	77
สมมติฐานของการวิจัย.....	77
วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
สรุปผลวิจัย.....	79
อภิปรายผล.....	81

ข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	95
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	96
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	97
ภาคผนวก ค ผลการตรวจค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย (Item Congruence Index: IOC)	109
ภาคผนวก ง รายนามหน่วยงานที่ให้ความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	117
ประวัติผู้วิจัย	117

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	52
ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละด้านปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	60
ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยรวม.....	61
ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของ ครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง ด้านการพัฒนาหลักสูตร.....	62
ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	63
ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านการจัดการเรียนรู้	64
ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านสื่อและนวัตกรรม.....	65
ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านการวัดผลและประเมินผล	67
ตาราง 9 ทดสอบความแตกต่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่กับ สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 (n = 144).....	68

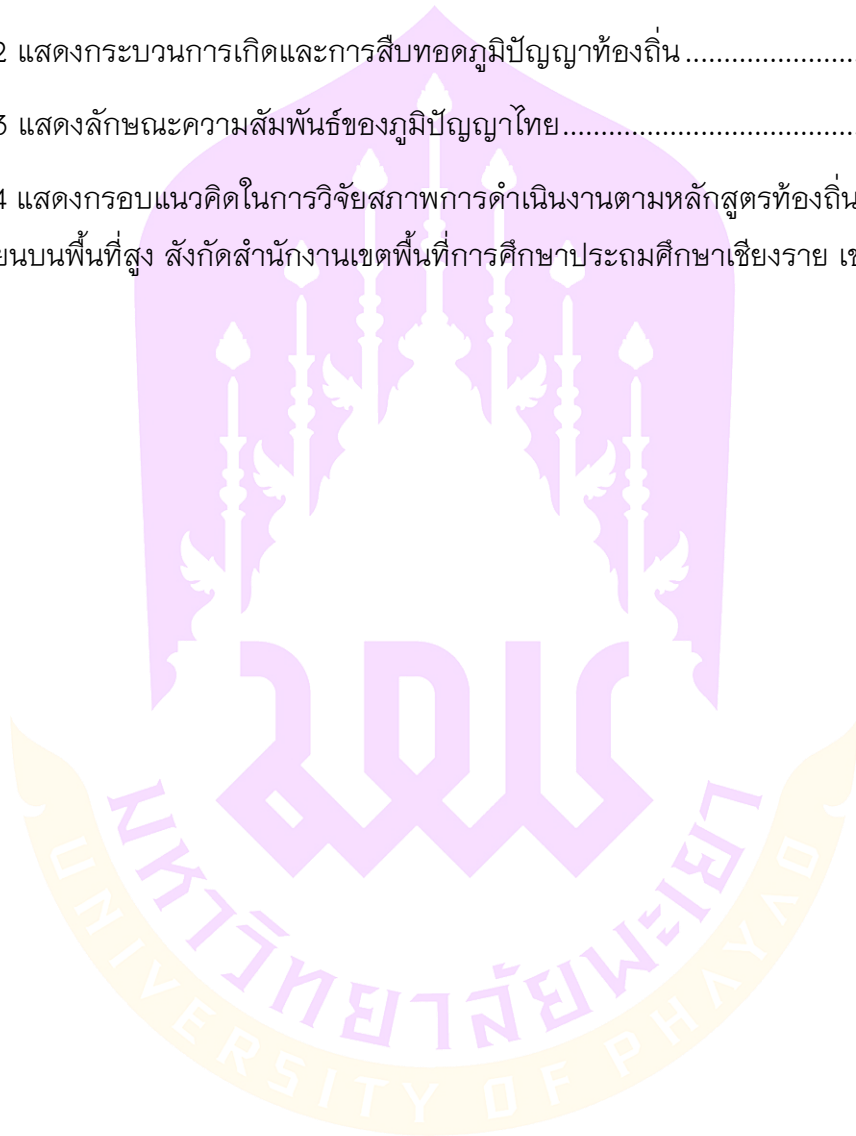
ตาราง 10 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านประสิทธิภาพการทำงาน กับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 (n = 144)70

ตาราง 11 ทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านประสิทธิภาพการทำงานกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 (n = 144)73

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงความเชื่อมโยงตลอดแนวของหลักสูตร.....	16
ภาพ 2 แสดงกระบวนการเกิดและการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	23
ภาพ 3 แสดงลักษณะความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย.....	25
ภาพ 4 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครู โรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2	51

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นภารกิจหนึ่ง ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยให้ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจน เพื่อการศึกษาต่อ โดยให้สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัวชุมชนสังคม และประเทศชาติ สถานศึกษาเป็นหน่วยงานการศึกษาในระดับปฏิบัติการที่ จะต้องนำกรอบสาระการเรียนรู้มาจัดทำรายละเอียดเนื้อหาของความรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นให้ เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพของชุมชนนั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 10) ซึ่งหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้จัดทำกรอบและ แนวทางสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษา ในการนำไปจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่นและจัดการเรียน การสอน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการนำไปสร้างหลักสูตรท้องถิ่น โดยนำตัวชีวิตในสาระการเรียนรู้ที่มีความต้องการมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อนำไป จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและบริบทของสังคมทำให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ เรื่องราวในท้องถิ่นตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัว เช่น สภาพทั่วไปที่ตั้ง อาณาเขต สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตลอดจน สภาพปัญหาในท้องถิ่นสังคมนั้น ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน และความภูมิใจในท้องถิ่นของตน ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) (ประเวศ วะสี, 2536, หน้า 10) คือองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสม ประสบการณ์ที่ผ่านระบอบการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย ให้สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับ ยุคสมัย นอกจากนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น สร้างศักดิ์ศรีและ เกียรติภูมิแก่คนไทยเป็นมรดกอันล้ำค่าอยู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นมี ความสำคัญสำหรับสังคมไทย จึงจำเป็นต้องมีการนำไปใช้และถ่ายทอดสืบต่อกันไป เพื่อไม่ให้ สูญหายจากวิถีชีวิตคนไทย กระบวนการที่จะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นฟื้นคืนชีพมามีชีวิตชีวา

อีกครั้งคือกระบวนการศึกษา (รุ่ง แก้วแดง, 2543, หน้า 230) เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณภาพและสามารถพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของตนเอง ครอบครัว และบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 12) นอกจากนี้การศึกษายังเป็นตัวแปร สำคัญในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในอนาคต การจัดการศึกษาในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ จึงควรมีความหลากหลายเพื่อให้ทุกคน สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองของครอบครัว และของชุมชนได้ (ทัศนีย์ ทองไชย, 2542, หน้า 1)

การพัฒนาหลักสูตรจากส่วนกลางอันเป็นหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางได้ กำหนดสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนทั้งประเทศ ซึ่งเป็นภาพรวมกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษา นำไปปรับใช้กับบริบทของตนเอง บางครั้งไม่สอดคล้องกับ สภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ ตรงกับความต้องการ ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นแต่ละแห่งให้มากที่สุด (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 109) มีความคิดเห็นในทำนองเดียวกันกับ (นิคม ชมพูหลง, 2544, หน้า 90) และ (ชนันท์ ธาตุทอง, 2550, หน้า 157) เกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็น ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเนื่องจากหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการจัดการ การศึกษา หากสถานศึกษามีหลักสูตรเป็นของตนเอง มีคณะกรรมการร่วมกันวางนโยบาย หลักการ เป้าหมาย และจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการหลักสูตรการเรียนการสอน ที่เน้นการบูรณาการหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับวิถี ชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนาและวัฒนธรรม ย่อมจะแก้ไขปัญหาได้ ตรงตาม ความต้องการที่แท้จริงของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552, หน้า 20) ผลที่ตามมาคือผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น เกิดความ รักความผูกพันกับท้องถิ่น และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ สถานศึกษาจึงต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ การเรียนแก่ผู้เรียน โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของสาระ ในหลักสูตรแกนกลางมา ผสมผสานระหว่างสาระการเรียนรู้มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดสภาพความต้องการของท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นการมีส่วนร่วม จากทุกฝ่ายในชุมชน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552, หน้า 7)

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดความเจริญด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ของโลก อย่างรวดเร็วทำให้การส่งและรับข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างฉับไว และทั่วถึงจนเรียกได้ว่าเป็นโลกไร้พรมแดน ซึ่งประเทศไทยได้รับอิทธิพลดังกล่าว การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนต้องมีทักษะการเรียนรู้เพิ่มขึ้น หลายประการหลายด้าน เพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 มียุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยมีหลักการที่สำคัญในส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้คนทุกกลุ่ม ทุกวัย สามารถเข้าถึง แหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งที่เป็นวัฒนธรรมภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่ที่มีการพัฒนา 3 ด้านคือ ด้านแรก การสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัยควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ด้านที่สอง ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนให้มีการศึกษา การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น หลากหลาย มีระบบเทียบโอนความรู้ประสบการณ์ มีการพัฒนาบทเรียนผ่านทางเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ต และด้านที่สาม สนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่น ชุมชน ประเทศ พัฒนาเปิดโอกาสให้ประชาชนชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ พัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นทั้งจาก ผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้าน จัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชน การจัดการองค์ความรู้ในชุมชน อย่างเป็นระบบสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การพัฒนาคนทุกคนอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเยาวชน และประชาชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) การจัดการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงนั้น จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนโดย วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศในระดับท้องถิ่น และประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่การจัดการศึกษาผู้เรียนก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษานอกระบบ การศึกษาประเภทอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรม ทั้งระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศมีประสิทธิภาพ จากข้อมูล ดังกล่าวการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับหลักสูตรเป็นอย่างยิ่งเพราะผู้เรียนจะมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องเกิดจาก หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพด้วย หลักสูตรที่ดีนอกจากสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้

ความสามารถแล้วยังต้องคำนึงปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ ชุมชน สังคม และประเทศชาติด้วย ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็น หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสม ความต้องการของท้องถิ่น ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ชุมชน วัฒนธรรมประเพณี อาชีพ และค่านิยม อาจจะสรุปได้ ว่า การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนา ชุมชนให้ก้าวทันกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการศึกษาสภาพข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 170 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนบนพื้นที่สูง 40 โรงเรียน ซึ่งมีความหลากหลาย ทางทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาจึงทำให้สถานศึกษาควรมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับ ผู้เรียนและท้องถิ่น อุทัย แสงสุวรรณ และคณะ (2547) ได้กล่าวว่า ศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อ การจัดการเรียนการสอน มีหลากหลาย เช่น แหล่งเรียนรู้ ไม้ผลเมืองหนาว พืชไร่ พืชสวน สถานีทดลองปลูกพืชบนพื้นที่สูงตามแนวพระราชดำริ ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการปลูก พืชบนพื้นที่สูงของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ประจำจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ในแต่ละ หย่อมบ้านยังมีผู้รู้หลายสาขา เช่น ช่างตีเหล็ก ช่างจักสาน ช่างปักผ้า หมอยาสมุนไพร ซึ่งท่าน เหล่านี้พร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับทางโรงเรียน ดังนั้นการ กำหนดสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์จึงเป็นภารกิจโดยตรงที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องดำเนินการและ กำหนดสาระดังกล่าวให้สอดคล้องกับมาตรฐานและกำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้แกนกลาง และสาระการเรียนรู้ในท้องถิ่นโดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับธรรมชาติและลักษณะของ ท้องถิ่น

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งได้ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน บนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์

สมมติฐานของงานวิจัย

1. ผู้บริหารและครู ในอำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง ต่างกัน

2. ผู้บริหารและครู ในอำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง ต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 16 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 233 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จากทั้ง 16 โรงเรียนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ R.V.krejcie and D.W.Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยใช้การสังเคราะห์งานวิจัยได้เป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ด้านการจัดการเรียนรู้
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล

ขอบเขตด้านตัวแปร/ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่

ตัวแปรอิสระ คือ

1. ตำแหน่ง
2. ประสบการณ์การทำงาน

ตัวแปรตาม คือ สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น สมบูรณ์ขึ้นให้เหมาะสมกับผู้เรียน หรือการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน และเป็นการประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ความสามารถ และทักษะอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์โดยการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิต สามารถจับต้องได้ เป็นความสำนึก ความคิด ความจำที่ถูกลังสมไว้เป็นระยะเวลาานาน

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมบุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ จนถึงการประเมินผล และทำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างถาวร

4. ด้านสื่อและนวัตกรรม หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยสื่อและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน สามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงสำหรับใช้ในการ

เรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

5. ด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึง การวัดและประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบนพื้นที่สูง อำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

6. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

7. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ตลอดจนเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพในอนาคต

2. นำข้อมูลสารสนเทศมาเป็นแนวทางในการวางแผนเชิงนโยบายในด้านสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางศึกษา ตามลำดับ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบนพื้นที่สูง

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ด้านการจัดการเรียนรู้
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย
8. ตารางสังเคราะห์

ด้านการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งที่สร้างเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดได้ทำได้แก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นต้องศึกษา วางแผนให้สอดคล้อง และสัมพันธ์กัน

1. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

สมจิตต์ จันทร์ฉาย (2532, หน้า 37) ได้สรุปความหมายหลักสูตรว่าอยู่ภายใน 3 สถานะ คือ

1. หลักสูตรในบางเอกสารที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยความหมายดังกล่าว หลักสูตรมักจะเป็นผลงานเพื่อบรรลุผลผลิตบางสิ่งบางอย่างที่ต้องการ แผนงานประกอบด้วย ประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนซึ่งรวมถึงจุดหมาย กิจกรรม สื่อการเรียนการ

สอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล รวมทั้งกำหนดเวลา หลักสูตรในลักษณะนี้มีหลายระดับ เช่น หลักสูตรในระดับโรงเรียน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ เป็นต้น

2. หลักสูตรในฐานะระบบหลักสูตร ซึ่งเป็นขอบเขตการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ประกอบด้วยการจัดการด้านบุคลากร การพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตร ผลผลิตของระบบหลักสูตรก็คือตัวหลักสูตร

3. หลักสูตรในฐานะศาสตร์แขนงหนึ่งทางการศึกษาเป็นความหมายที่ใช้ในสถาบันการศึกษาที่สูง ในความหมายของศาสตร์ทางหลักสูตร

สังต์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวถึงความหมายการพัฒนาหลักสูตรว่า การพัฒนาตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Development” มีความหมายอยู่ 2 ลักษณะคือ การทำให้ดีขึ้นหรือทำให้สมบูรณ์ขึ้น และการทำให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตรจึงมีความหมาย 2 ลักษณะ ได้แก่ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น หรือการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานเลย

รัตนะ บัวสนธ์ (2551) กล่าวถึงความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตรใด ๆ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยในการดำเนินงานสร้าง ตรวจสอบ และปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรนั้น ๆ ผลสุดท้ายที่ได้รับจากการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยสองส่วน ในส่วนแรกคือหลักสูตรที่ผ่านกระบวนการสร้าง และตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพ จนกระทั่งสามารถนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ สำหรับส่วนที่สองของผลการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู และแผนการใช้หลักสูตร เป็นต้น

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2552, หน้า 83) กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรจะมีความหมายกว้าง โดยจะหมายถึงการดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นก็ได้ ซึ่งคำศัพท์ที่มีความใกล้เคียงกับการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด ได้แก่ การออกแบบหลักสูตร (Curriculum design) และการร่างหลักสูตร (Curriculum planning) สำหรับการสร้างหลักสูตร (Curriculum construction) ค่อนข้างจะมีความหมายแคบ คือ มุ่งถึงการสร้างหลักสูตรหรือจัดทำรายวิชาขึ้นมาใหม่แต่อย่างใดเดียว ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum improvement) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร (Curriculum revision) และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (Curriculum change) ค่อนข้างจะมุ่งถึงการจัดทำหลักสูตรโดยอาศัยหลักสูตรที่มีอยู่เดิมเป็นรากฐาน

ทาบา (Taba, p. 1962) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง หลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายใหม่ที่วางไว้ การ

เปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย วิธีการการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบต่อกระเทือนด้านความคิดและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ Saylor and Alexander, (1981) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตรนั้นอาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่นสำหรับนักเรียนด้วย

โอลิวา Oliva, (1992, p. 22) ได้กล่าวว่า ถ้าหลักสูตรเป็นเป็นแผนสำหรับการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ผู้เรียนอยู่ภายใต้การดูแลของโรงเรียน หลักสูตรมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดการ และการกำกับประสบการณ์เหล่านั้น วัตถุประสงค์ในการให้แนวทาง และทำให้หลักสูตรทำงานได้อย่างราบรื่นนี้เป็นที่รู้จักกันในการพัฒนาหลักสูตร

ฉันท ชาติทอง (2552, หน้า, 6) ได้สรุปความหมายของหลักสูตร เป็นมวลงประสบการณ์ ความรู้ต่าง ๆ ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรม โครงการหรือแผน ซึ่งประกอบด้วย ความมุ่งหมายของการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้พัฒนาและมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรพบว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น สมบูรณ์ขึ้นให้เหมาะสมกับผู้เรียน หรือการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน และเป็นการมวลงความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่จัดให้กับผู้เรียนทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา

2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาหลักสูตรได้กล่าวถึงรูปแบบของหลักสูตรเป็นไปในแนวทางใกล้เคียงกัน ดังนี้

เซย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส Saylor, Alexander, and Lewis, (1981, p. 2839) ได้เสนอรูปแบบและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนรายละเอียดในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต (Goals Objectives and Domains) นักพัฒนาหลักสูตรควรกำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสิ่งแรก เป้าหมายในแต่ละประเด็นควรบอกถึงขอบเขตของหลักสูตร เซย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส ได้เสนอขอบเขตที่สำคัญ 4 ขอบเขตได้แก่

- 1.1 พัฒนาการส่วนบุคคล (Personal Development)
- 1.2 มนุษยสัมพันธ์ (Human Relation)
- 1.3 ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (Continued Learning Skills)
- 1.4 ความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization)

ทั้งนี้อาจจะมีขอบเขตที่สำคัญอื่น ๆ อีก นักพัฒนาหลักสูตรสามารถพิจารณาให้เหมาะสมกับผู้เรียน และลักษณะของสังคม

2. เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต จะถูกคัดเลือกจากการพิจารณาตัวแปรภายนอก (External Variables) อย่างรอบคอบ ได้แก่ ทัศนะและความต้องการของสังคม ข้อบังคับทางกฎหมายของรัฐ ข้อค้นพบจากงานวิจัย ปรัชญาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร เป็นต้น

3. การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) หลังจากที่ได้กำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว นักพัฒนาหลักสูตรต้องวางแผนออกแบบหลักสูตร ตัดสินใจเลือก และจัดเนื้อหาสาระ เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ รูปแบบหลักสูตรที่เลือกแล้ว ควรให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมาย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้งความต้องการของผู้เรียน ลักษณะของสังคม ตลอดจนข้อกำหนดต่าง ๆ ของสังคม และปรัชญาการศึกษา

4. การใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation) หลังตัดสินใจเลือกรูปแบบของหลักสูตรแล้ว เป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนควรวางแผน และจัดทำแผนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ โดยเลือกวิธีการสอน และวัสดุสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้

5. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) การประเมินผลหลักสูตรเป็นขั้นตอนสุดท้ายของรูปแบบนี้ นักพัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอนจะต้องตัดสินใจเลือกเทคนิคการประเมินผลที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตร คือ สามารถบอกได้ว่าหลักสูตรบรรลุเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลหลักสูตรควรมุ่งเน้นการประเมินตัวหลักสูตร คุณภาพการสอน และพฤติกรรมทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลจากการประเมินจะช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถตัดสินใจได้ว่าจะใช้หลักสูตรนี้ต่อไป ควรปรับปรุงแก้ไขหรือควรยกเลิก หลักสูตรดังกล่าว

โอลิวา (Oliva, 2009, p. 140) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร 17 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดความต้องการของผู้เรียน
2. การกำหนดความต้องการของสังคม
3. การกำหนดปรัชญาและเป้าหมายของหลักสูตร
4. การกำหนดความต้องการของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย
5. การกำหนดความต้องการของชุมชนเป้าหมาย
6. การกำหนดความต้องการของเนื้อหาวิชา
7. การกำหนดเป้าหมายของหลักสูตร
8. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
9. การจัดการและการนำหลักสูตรไปใช้
10. การกำหนดเป้าหมายของการสอน
11. การกำหนดจุดประสงค์ของการสอน
12. การคัดเลือกกลวิธีการสอน
13. การเลือกวิธีการประเมินผล
14. การนำวิธีสอนไปปฏิบัติ
15. การเลือกการประเมินผลครั้งสุดท้าย
16. การประเมินผลการเรียนการสอน
17. การประเมินผลหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, หน้า. 57) ได้เสนอรูปแบบและแนวคิดขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และการออกแบบหลักสูตรขึ้นมาโดยอาศัยข้อมูลจากสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในปัจจุบัน โดยปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาอย่างสม่ำเสมอ
2. ยกร่างเนื้อหาสาระแต่ละกลุ่มประสบการณ์แต่ละหน่วยการเรียนรู้ และรายวิชา โดยปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้กำหนดผลการเรียนรู้ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนการสอน ทำบันทึกการสอน ผลิตสื่อการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล
3. นำหลักสูตรที่พัฒนาแล้ว ไปทดลองใช้ในสถานศึกษานำร่อง (สถานศึกษาทดลอง ใช้หลักสูตรใหม่) โดยคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรกำหนดไว้ ถ้ามีข้อบกพร่องก็ทำการแก้ไขปรับปรุง โดยปรึกษาหารือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาอยู่ตลอดเวลา

4. อบรมผู้สอน ผู้บริหารทุกระดับ และบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจหลักสูตรใหม่ เพื่อจะได้ใช้หลักสูตรใหม่ให้ถูกต้องเหมาะสมตามจุดมุ่งหมายหลักสูตร รวมทั้งประชาสัมพันธ์หลักสูตร ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

5. นำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติการสอนที่สถานศึกษาก่อนการประกาศใช้หลักสูตร สนับสนุนผู้บริหารและผู้สอนนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในสถานศึกษาต่อไป กิจกรรมการใช้หลักสูตรใหม่มี 4 ประการ คือ

5.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน มีการจัดทำวัสดุ หลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตร สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นที่จะต้องใช้ประกอบการเรียน การสอน

5.2 ผู้บริหารจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคลากร วัสดุหลักสูตร และบริการต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่อบรมครู และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการใช้หลักสูตร ห้องสมุด ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการสอนทุกชนิด รวมทั้งจัดงบประมาณสนับสนุนการบริหารหลักสูตร

5.3 การสอน เป็นหน้าที่ของผู้สอนประจำการทั่วไปต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5.4 การประเมินผล เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องของหลักสูตรจากนั้นจึงดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไป การประเมินผลมี 2 ประเภท ได้แก่ การประเมินผลการเรียนของผู้เรียน และการประเมินผลหลักสูตร การประเมินผลหลักสูตร ได้แก่ การประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และประเมินผลการใช้หลักสูตร การประเมินผลหลักสูตรนั้นจะต้องประเมินอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมปัจจุบันย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสาร เครื่องอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพแต่ละสาขาวิชา

กล่าวได้ว่ารูปแบบการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การวางเป้าหมาย จุดหมายการนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินหลักสูตร และผลจากการประเมินจะช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถตัดสินใจได้ว่าจะใช้หลักสูตรนี้ต่อไป ควรปรับปรุงแก้ไขหรือควรยกเลิก

3. ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาถึงข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นสมบูรณ์ สามารถสนองความต้องการของบุคคล และสังคมพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอไว้หลายประการว่าพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรด้านต่าง ๆ ที่ควรนำมาพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตร

บุญเลี้ยง ทุ่มทอง (2553) ได้ให้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรม
2. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ
3. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านการเมือง การปกครอง
4. ข้อมูลพื้นฐานทางสภาพปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาในสังคม
5. ข้อมูลพื้นฐานทางวิทยาการและเทคโนโลยี
6. ข้อมูลพื้นฐานทางสภาพของสังคมในอนาคต
7. ข้อมูลพื้นฐานจากบุคคลภายนอก และนักวิชาการจากสาขาต่าง ๆ
8. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียน ชุมชน หรือสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่
9. ข้อมูลพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ และการศึกษาหลักสูตรเดิม
10. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้

4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ทาบบา Tabo, (1962, p. 12) กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนตามความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนมีพื้นฐานแตกต่างกันโดยได้กำหนดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิจัยจลยความต้องการ สำรวจสภาพปัญหาความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม และผู้เรียน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย หลังจากได้วิจัยจลยความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้ว จะกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ชัดเจน
3. เลือกเนื้อหาสาระ จุดมุ่งหมายที่กำหนดจะช่วยเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ้วย ความสามารถของผู้เรียนโดยเนื้อหาต้องมีความเชื่อถือได้และสำคัญต่อการเรียนรู้
4. จัดเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระที่เลือกได้ ยังต้องจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง และความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน
5. เลือกประสพการณ์การเรียนรู้ ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสพการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
6. จัดประสพการณ์การเรียนรู้ ประสพการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหา สาระ และความต่อเนื่อง

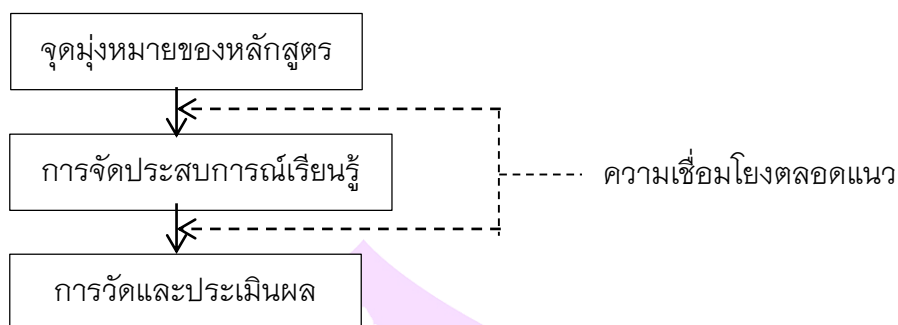
7. กำหนดสิ่งที่จะประเมิน และวิธีการประเมินผล ตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไร เพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

มารุต พัฒผล (2556, หน้า, 1-7) ให้ความเห็นว่า ระบบการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการบริหารหลักสูตร และระบบการประเมินหลักสูตร มีรายละเอียด ดังนี้ ระบบการร่างหลักสูตร หมายถึง กระบวนการพัฒนาเอกสารหลักสูตรตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งได้เอกสารหลักสูตรที่สมบูรณ์สำหรับการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก ดังนี้

1. วิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน (Based line data) ประกอบการตัดสินใจใน กระบวนการพัฒนาหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตรคือ การมีสารสนเทศหรือองค์ความรู้ที่ถูกต้องและทันสมัย ประเด็นในการวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตรมีหลายประเด็นขึ้นอยู่กับมุมมองของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร เช่น ด้านปรัชญา ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านประเพณี วัฒนธรรม ด้านกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น โดยใช้แหล่งข้อมูลอย่างหลากหลายเชื่อถือได้ การวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตรจากเอกสารตำรา ตลอดจนผลการวิจัยเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ได้สารสนเทศที่มีความถูกต้องแม่นยำสูง

2. การกำหนดรูปแบบของหลักสูตร หมายถึง การตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาหลักสูตร และกลุ่มเป้าหมาย บนพื้นฐานของสารสนเทศที่ได้จากการวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตรนักพัฒนาหลักสูตรจะเลือกหรือผสมผสานรูปแบบของหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของการใช้หลักสูตรแต่ละหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรของระดับองค์กร หน่วยงาน หรือหลักสูตรการศึกษาในสถานศึกษาแต่ละระดับ หรือหลักสูตรการศึกษาระดับชาติ

3. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำเอกสารหลักสูตรที่มีความเชื่อมโยงตลอดแนว (Alignment) ระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลบนพื้นฐานสารสนเทศ และองค์ความรู้ที่ได้จากขั้นตอนวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร การพัฒนาเอกสารหลักสูตรต้องดำเนินการโดยคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีความรู้และประสบการณ์สอดคล้องกับหลักสูตรที่จะสร้างเพื่อให้หลักสูตรมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ และสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การเชื่อมโยงตลอดแนว แสดงได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 1 แสดงความเชื่อมโยงตลอดแนวของหลักสูตร

4. การสอบทานคุณภาพหลักสูตร (Curriculum Validation) และปรับปรุง หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพของเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้นำร่อง (Pilot Study) เพื่อให้มั่นใจว่าหลักสูตรจะสามารถนำไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การสอบทานหลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญขาดไม่ได้ สำหรับการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากการยืนยันเบื้องต้นว่าการนำหลักสูตรไปใช้จริงจะประสบความสำเร็จระบบการบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผน และดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ประกอบด้วย 6 กิจกรรมหลัก ดังนี้

4.1 การขออนุมัติใช้หลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรเสนอต่อคณะกรรมการควบคุม คุณภาพหลักสูตรเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย การขออนุมัติใช้หลักสูตรเป็นกระบวนการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพหลักสูตรประเภทหนึ่งเพราะคณะกรรมการจะร่วมกันพิจารณาร่างหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริงหรือไม่ ถ้าคณะกรรมการพบประเด็นต้องปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ คณะกรรมการจะแจ้งให้ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนแล้วจึงอนุมัติให้ใช้หลักสูตร

4.2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร หมายถึง การสื่อสารสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรจากผู้รับผิดชอบหลักสูตรไปสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลประกอบการตัดสินใจเข้าศึกษาใน หลักสูตร

4.3 การวางแผนการใช้หลักสูตร หมายถึง การเตรียมความพร้อมก่อนการใช้หลักสูตร ทุกด้านอย่างเป็นระบบชัดเจน เพื่อให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยทั่วไปการวางแผนการใช้หลักสูตรจะดำเนินการก่อนการใช้หลักสูตรใหม่ หรือก่อนการนำหลักสูตรใช้วงรอบใหม่ เช่น ก่อนเปิดภาคการศึกษา การวางแผนการใช้หลักสูตรที่ดีควรมองภาพในอนาคตว่าเมื่ออยู่ในระหว่างการจัดการเรียน

การสอนแล้วมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนทั้งทางตรง และทางอ้อมให้นำปัจจัยเหล่านั้นมาวางแผน เช่น การเตรียมการสอนด้านเอกสาร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ความเชื่อมโยงตลอดแนวหลักสูตร คู่มือการใช้ หลักสูตร ผู้สอน ความต้องการของผู้เรียน การจัดตารางเรียน วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ การกำกับดูแลคุณภาพหลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตร

4.4 การกำหนดทรัพยากรหลักสูตร หมายถึง การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ ประกอบด้วย บุคคล สิ่งของ และงบประมาณให้มีความเหมาะสมกับการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การแบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรไม่ว่าจะเป็นผู้สอน ผู้สนับสนุนทางวิชาการ ในกรณีที่มีบุคลากรน้อยอาจต้องกำหนดให้ผู้สอนมีหน้าที่สนับสนุนทางวิชาการควบคู่กับหน้าที่การจัดการเรียนการสอนด้วย การกำหนดวันเวลาและสถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีความคุ้มค่ามากที่สุด การจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาในแต่ละส่วน

4.5 การกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตร หมายถึง การกำหนดคณะบุคคลที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย และดูแลคุณภาพทางวิชาการของหลักสูตร การกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้าใจธรรมชาติของหลักสูตรเป็นอย่างดี มีความสนใจงานด้านวิชาการ เพราะสามารถกำกับดูแลคุณภาพของหลักสูตรบนพื้นฐานหลักวิชาการ ในการบริหารจัดการหลักสูตรจำเป็นต้องดำเนินการในรูปของคณะกรรมการทั้งนี้เพราะงานหลักสูตรเป็นงานวิชาการที่มีความละเอียดอ่อน การคิดและการตัดสินใจเพียงคนเดียวอาจมีข้อจำกัดด้านความรู้ และประสบการณ์ที่ส่งผลให้ตัดสินใจผิดพลาดได้

4.6 การกำกับดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและควบคุมคุณภาพทางวิชาการของการใช้หลักสูตร มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน ด้านการสนับสนุนงานวิชาการ กิจกรรมการดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตรมีหลายรูปแบบ เช่น การนิเทศการเรียนการสอน การฝึกอบรมพัฒนาครู การพัฒนาเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง การประเมินคุณภาพการศึกษา การดูแลช่วยเหลือผู้เรียน การประชุม การสัมมนา การกำกับดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การใช้หลักสูตรโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ระบบการประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล นำไปสู่การตัดสินใจในเชิงคุณค่า (Value

judgments) ของหลักสูตรในมิติต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical data) การรายงานผลการประเมินต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และนำผลการประเมินมาประกอบการพิจารณาการปรับปรุงหลักสูตรหรือยกเลิกการใช้หลักสูตร

กล่าวได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง การเลือกใช้หลักสูตรที่มีความสอดคล้องและเหมาะสม จากขั้นตอนวิเคราะห์หลักสูตร และการตรวจสอบคุณภาพของเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้นำร่อง (Pilot study) เพื่อให้มั่นใจว่าหลักสูตรจะสามารถนำไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) ประเวศ วะสี, (2536, หน้า 10) คือ องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านระบอบการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย รุ่ง แก้วแดง, (2543, หน้า 238) เป็นความผูกพันระหว่างความรู้กับธรรมชาติที่พัฒนาขึ้นในกระบวนการที่มนุษย์และชุมชนปรับตัวเข้าหาธรรมชาติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้เกิดเป็นภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษา

1. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการศึกษาให้ความหมายสรุปได้ดังนี้ ภูมิปัญญา (wisdom) เป็นคำเรียกสำหรับความรู้ ความสามารถและทักษะแห่งการดำรงชีวิต จากประสบการณ์ที่มนุษย์เข้าใจจริง และเคยผ่านกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์หรือการใช้แก้ปัญหาให้เกิดผลสำเร็จมาแล้วมีความสลบซับซ้อนหลายมิติที่เราจะต้องคำนึงถึง หรือนำมาใช้งานในระดับต่าง ๆ ภูมิปัญญาเป็นนามธรรมคือไม่มีตัวตนที่จะสามารถจับต้องได้ เป็นความสำนึก ความคิด ความจำ เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวเราหรือในทุกคนที่อยู่รอบตัวเรา สิ่งเหล่านี้ได้ถูกสร้างสมไว้มากมายและเป็นระยะเวลาานาน แต่สามารถมองเห็นได้จากการแสดงออกจากการประพฤติปฏิบัติและผลผลิตที่เกิดขึ้น โดยมีที่ใช้เรียกภูมิปัญญาอย่างแพร่หลาย เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาไทย หรือบางครั้งเรียกว่าผู้สืบทอดความรู้ ซึ่งในความหมายเหล่านั้นได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้แตกต่างกันดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535, หน้า, 208) ได้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่

นำมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้างทั้งลึก ที่ชาวบ้านคิดเองทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัยวัดถูธรรม

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2535, หน้า 6) อธิบายว่า เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวาง ลึกซึ้ง เกี่ยวกับคตินิยม ความรู้ ความสันทัด การรู้เท่าทันธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัว การเลือกเฟ้นความคิด วิธีการ มาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผล เป็นเรื่องของการสั่งสมประสบการณ์มาหลายชั่วคน

รัตนะ บัวสนธ์ (2535) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวจะมีรากฐานคำสอนจากพระพุทธศาสนา คติ จารีต ประเพณี ที่ได้รับการสั่งสอน ถ่ายทอดและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงให้เข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล ซึ่งกระบวนทัศน์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม
2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้นระบบการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง

ประเวศ วะสี (2536, หน้า 21-22) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ชีวิต สังคม และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมโดยมีลักษณะสำคัญ คือ

1. มีวัฒนธรรมเป็นฐานไม่ใช่วิทยาศาสตร์
2. บูรณาการสูง
3. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
4. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่า

ธวัช ปุณโณชก (2537, หน้า 40-42) ได้กล่าวถึงความหมายของภูมิปัญญาว่าเป็นประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ การเล่าเรียน เช่น การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีทำนา การไถนา การใช้ควายในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยการใส่ควาย รู้จักสานกระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน รวมทั้งรู้จักเอาดินขึ้นกระทามาแช่น้ำให้เหือดแห้งเป็นเกลือสินเธาว์ ก็เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น

ปรีชา อุยตระกูล (2539, หน้า 9) ได้ให้ความหมายว่าภูมิปัญญา (Local wisdom) เป็นเรื่องที่ยั่งยืนมาที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ อดีตและเป็นเรื่องราวของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับคน คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีต ประเพณี วิถีการทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกอย่าง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์และสิ่งเหล่านี้ก็คือเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความสงบสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน และส่วนที่เป็นปัจเจกชนในเรื่องเดียวกัน

อินธิรา หิรัญสาย (2545, หน้า 57) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ความรู้ ความสามารถ และทักษะแห่งการดำรงชีวิตจากประสบการณ์ที่มนุษย์เข้าใจจริงผ่านกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ หรือการใช้แก้ปัญหาได้ผลสำเร็จ แล้วมีความลับซับซ้อนหลายมิติที่จะต้องคำนึงถึง และสร้างสมเป็นระยะเวลานาน

सार สาระทัศนันท (2543, หน้า 15) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ความสามารถของประชาชนที่อยู่ตามตำบลหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถที่สืบทอดเป็นมรดกจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงความรู้ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสั่งสมจากประสบการณ์ในวิถีชีวิต ซึ่งเป็นองค์ความรู้ ชุมชนคิดค้นขึ้นเอง และมีกระบวนการถ่ายทอดสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษหรือได้รับจากการศึกษาภายในท้องถิ่น ได้แก่ วัด ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ ทางสังคมที่เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา และนำองค์ความรู้นั้นมาแก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบ

2. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีนักวิชาการศึกษาให้ความหมายสรุปได้ดังนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญและมีคุณค่าในการพัฒนาประเทศในระยะย้อนหลังไปเมื่อหลายปีก่อนมาจนถึงประมาณ 5 ปี ที่ผ่านมามีผลให้ประเทศไทยก้าวจากประเทศเกษตรกรรมมาเป็นประเทศกำลังพัฒนาทางอุตสาหกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดมาแต่ยิ่งพัฒนามากก็พบว่าประเทศไทยต้องวิ่งตามและพึ่งพาภูมิปัญญาของต่างประเทศอยู่ตลอดเวลาเป็นการพัฒนาที่นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ มากมาย นับตั้งแต่การเสียดุลการค้า ความไม่สมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับวัฒนธรรม ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรม และสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ก็เพราะประเทศไทยได้พัฒนาประเทศและจัดการศึกษาโดยทอดทิ้งของดีประเทศเรามีอยู่คือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือ “ภูมิปัญญาไทย

ศึกษาร่วมกับชุมชน (กรมวิชาการ, 2540) สาระสำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาอย่างยั่งยืน รัฐบาลปัจจุบัน นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2557) แม้ว่าสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่เนื่องจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิม (พ.ศ. 2545-2559) นั้นเป็นแผนระยะยาวที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเห็นควรให้คงปรัชญาหลักเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของแผนฉบับเดิมไว้แล้วปรับปรุงในส่วนของนโยบายเป้าหมายและกรอบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีวัตถุประสงค์ 1) พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานของการพัฒนา 2) เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ 3) เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (2552-2559) มีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือเป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์ที่เอื้ออาทรต่อกัน (แผนการศึกษาชาติฉบับปรับปรุง 2552-2559) จากแนวนโยบายการพัฒนา การศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2559 จะเห็นว่าการปฏิรูประบบ การบริหารและจัดการศึกษาโดยการให้ประชาชนในชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการ จัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ดังนั้นชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอนเพราะชุมชนเป็นแหล่ง ทรัพยากรที่สำคัญยิ่งและในปัจจุบันแหล่งความรู้ในชุมชนปราชญ์ท้องถิ่นเป็นสื่อการสอนที่ สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน

จากงานวิจัยที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอน ดังเช่น รัตนะ บัวสนธ์ (2535) อังกุล สมคะเนย์ (2535) มาลินี สวयरคำ (2538) ทศนีย์ ทองไทย (2542) และภัทรวดี อุดมมณฑล (2545) พบว่าสถานศึกษา ได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้จากชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งทำ ให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใกล้ตัวที่มีข้อเท็จจริง มีหลักฐานประจักษ์พยานให้เห็นชัดเจนเน้น การปลูกฝังความรัก ความเข้าใจ ความรู้อันเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมและท้องถิ่นของ ตนการเรียนรู้ที่เกิดจากขั้นตอนกระบวนการตกลึกทางปัญญามีการถ่ายทอดการพัฒนาอย่าง

เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมในแต่ที่เปลี่ยนไป ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นพื้นฐานองค์ความรู้สมัยใหม่ที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาการเรียนให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (กรมวิชาการ, 2540)

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญในการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และมีความสำคัญในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ระบุไว้ในมาตรา 7 มาตรา 23 และมาตรา 27 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุจุดหมายการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาเพื่อความเป็นไทยกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกของสังคมที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาเป็นระยะเวลานาน และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เหมาะสมกับยุคสมัยต่อไป

3. ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการศึกษาให้ความหมายสรุปได้ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องการสืบทอดประสบการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายเป็นธรรมชาติของชาวบ้านเอง (สามารถ จันทรสุรีย์, 2534, หน้า 48) เป็นวิถีชีวิตในสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ มีความหลากหลายตามสภาพท้องถิ่น อย่างไรก็ตามสังคมไทยเดิมนับถือศาสนาพุทธและมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจึงมีภาพรวมของลักษณะทางภูมิปัญญาหลากหลายแต่ไม่แตกต่างกันมากนักซึ่งมีผู้ถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

เสรี พงศ์พิศ (2533, หน้า 147) ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่าแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเฉพาะด้านต่าง ๆ เช่น การทำมาหากิน การเกษตรกรรม หัตถกรรม ศิลปะดนตรี ภูมิปัญญาเหล่านี้สะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกันคือ

2.1 ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลกสิ่งแวดล้อม ลัทธิ พิธี ธรรมชาติ

2.2 ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคมหรือในชุมชน

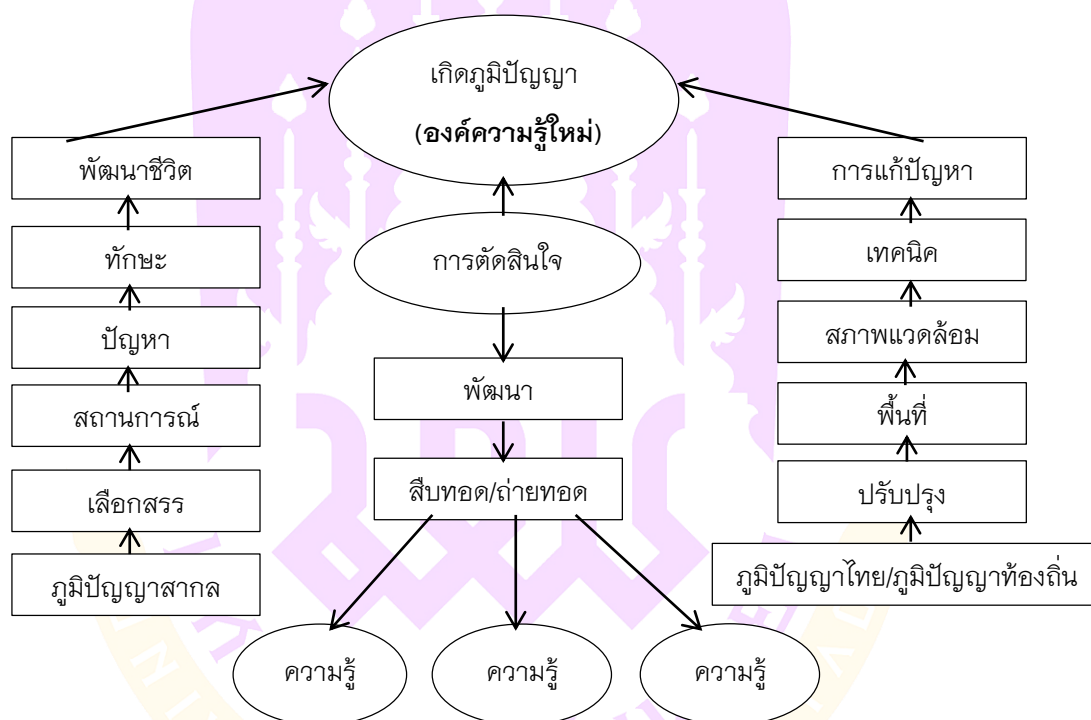
2.3 ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้
ทั้งหลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 16-17) ได้สรุปว่า ลักษณะ
สำคัญ กระบวนการเกิดและปัจจัยที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ

2.3.1 ความรู้เดิมและประสบการณ์ความรู้ใหม่

2.3.2 การสั่งสมสืบทอด

2.3.3 ประสบการณ์

2.3.4 รากฐานทางพุทธศาสนาและความเชื่อ ดังภาพประกอบ

ภาพ 2 แสดงกระบวนการเกิดและการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541, หน้า 16

ประเวศ วะสี (2536, หน้า 82-83) กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญา
ท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ 5 ประการดังนี้

1. มีความจำเพาะท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น สะสมขึ้นมา
ประสบการณ์ หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงมี
ความสอดคล้องกับท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอก แต่อาจจะนำไปใช้ในท้องถิ่นอื่นที่

แตกต่างกันได้ดี หรือไม่ดี พัฒนาชีวิต ปัญหา ทักษะ สถานการณ์ ภูมิปัญญาสากล เลือกสรร การแก้ปัญหา สภาพแวดล้อม เทคนิค พื้นที่ ภูมิปัญญาไทย/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรับปรุง พัฒนาสืบทอด/ถ่ายทอด

2. มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาที่มาจาก ประสบการณ์จริง จึงมีความเป็นบูรณาการสูง ทั้งในเรื่องของกายใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ความคิดเรื่องแม่ธรณี แม่คงคา แม่โพสพ พระภูมิเจ้าที่ รุกขเทวดา เป็นต้นอย่างของการนำเอา ธรรมชาติมาเป็นนามธรรมที่สื่อไปถึงส่วนลึกของจิตใจ ที่เชื่อมโยงไปสู่อัตถประโยชน์โดยสร้าง ความสัมพันธ์ที่ถูกต้องให้คนเคารพธรรมชาติ ซึ่งคนเราถ้าได้เคารพอะไรย่อมไม่ทำลายสิ่งนั้น การรู้อะไรถ้าสัมผัสได้เพียงวัตถุธรรมแต่ไปไม่ถึงนามธรรมย่อมสัมผัสได้เพียงตื่น ๆ หยาบ ๆ เป็นส่วนเป็นเลี้ยวขาดสัมผัสทางใจที่ลึกซึ้ง และการมุ่งอัตถประโยชน์ เช่น ดินก็ดี แม่น้ำก็ดี ข้าวก็ดี ต้นไม้ก็ดี ก็เป็นแค่วัตถุซึ่งมีส่วนประกอบอย่างนี้ ตามหลักวิทยาศาสตร์ไม่มีความเคารพ จะทำอะไรกับสิ่งเหล่านี้ก็ได้ ความคิดและทำที่อย่างนี้จึงนำไปสู่การทำลายสูง

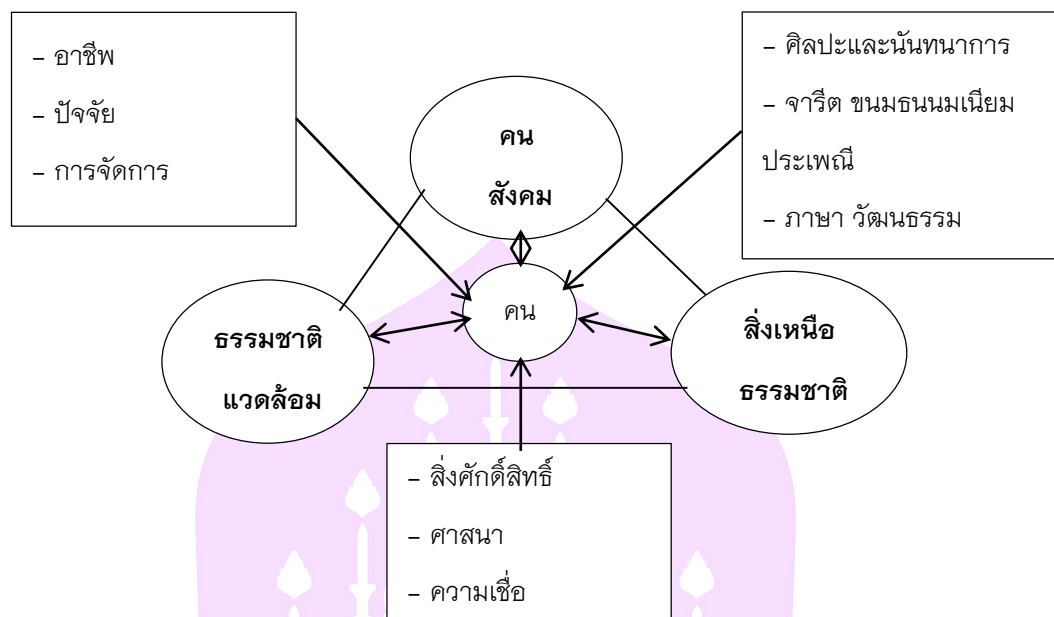
3. มีความเคารพผู้อาวุโส ภูมิปัญญาชาวบ้านให้ความสำคัญกับประสบการณ์ ผู้อาวุโสเป็นผู้มีประสบการณ์มากกว่า จึงให้ความเคารพผู้อาวุโส

4. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่อง เกี่ยวกับ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่า และความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

5. ลักษณะที่เป็นรูปธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้านต่าง ๆ เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ

นันทสาร สีสลับ (2541, หน้า 21) ได้กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะที่เป็นทั้ง นามธรรมและ รูปธรรม จะสะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คือ แบ่งลักษณะ ความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดทั้งสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย จากทั้ง 3 ลักษณะที่กล่าวมานี้ คือ สามมิติของเรื่องเดียวกันซึ่ง หมายถึง ชีวิตชุมชนสะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพเหมือนสาม มุมของสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทย ซึ่งสามารถ แสดงให้เห็นดังภาพประกอบ ดังนี้

ภาพ 3 แสดงลักษณะความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย

ที่มา: นันทสาร สีสลับ, 2541, หน้า 21

จากภาพประกอบ 3 จะเห็นได้ว่า ลักษณะภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม จะแสดงออกมาในลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินวิถีชีวิตขั้นพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ ซึ่งประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตลอดจนการประกอบอาชีพต่าง ๆ ซึ่งภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่นในสังคม จะแสดงออกมาในลักษณะจารีต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะนันทนาการ ภาษา วรรณกรรม ตลอดจนการสื่อสารต่าง ๆ และภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสังคมดีลิสต์ สิ่งเหนือธรรมชาติจะแสดงออกมาในลักษณะของสังคมดีลิสต์ ศาสนา ความเชื่อต่าง ๆ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะที่สำคัญที่มีความแตกต่างกันไปในหลายรูปแบบ ซึ่งในแต่ละรูปแบบก็มีลักษณะเด่นเฉพาะของตนเองเป็นเอกลักษณ์อยู่ในตัวเองแต่ก็เชื่อมโยงสัมพันธ์กับสภาพธรรมชาติแวดล้อม เนื่องจากภูมิปัญญาเกิดจากสภาพแวดล้อม ที่เป็นความรู้ ความนิยม หรือความเชื่อ เป็นมรดกทางสังคมที่สืบทอดกันมา มีความสอดคล้องกับสภาพของความเป็นอยู่ในสังคมนั้น ๆ มีลักษณะที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม

4. ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการศึกษาให้ความหมายสรุปได้ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่สะสมมาขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิตและสังคมในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวัฒนธรรม ประเวศ วรรสี (2532, หน้า 21) ของแต่ละท้องถิ่นในประเทศไทย ซึ่งมีความหลากหลายแต่ไม่แตกต่างกันมากนักเนื่องจากมีพื้นฐาน เดียวกัน นั่นคือ ความเชื่อ ศาสนา และวิถีชีวิตประชาชนในท้องถิ่นจึงจำแนกสภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดังนี้

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540, หน้า 34) จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอรรถประโยชน์ได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการยังชีพ ภูมิปัญญาชาวบ้านประเภทเพื่อการยังชีพมีขึ้น เพื่อการอยู่รอดอยู่อย่างมีความสุขสบายตามอรรถภาพเป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการเสาะหาปัจจัยพื้นฐาน ในการยังชีพของสังคมปฐมฐานยุคที่มนุษย์เสาะหาปัจจัยด้วยวิธีเก็บเกี่ยวและการใช้แรงงาน ได้แก่ วิธีการทำมาหากิน วิธีการเสาะหาและจัดการเกี่ยวกับปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อย ๆ เพิ่มพูนและงอกงามขึ้นจนดูเหมือนเป็นสิ่งสามัญ ประกอบด้วย

1.1 ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน เริ่มแต่ภูมิปัญญาการเก็บเกี่ยว เช่น ภูมิปัญญา การหาของป่า ล่าสัตว์ ตีผึ้ง การทำเครื่องใช้เครื่องจับสัตว์น้ำ เช่น นก ปลา เสือ ช้าง เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อยพัฒนาขึ้นมาเป็นอาชีพ มีรูปแบบของเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะตัวเฉพาะถิ่นขึ้น เช่น หน้าไม้ ภูมิปัญญาในการเลือกพันธุ์ข้าวทำนา การไถ คราดหว่าน ดำ เป็นต้น

1.2 ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับอาศัย เช่น การสร้างบ้านเรือนแบบเครื่องผูก ภูมิปัญญา การเลือกใช้วัสดุ วิธีเย็บ ผูกกริม ถักกริม ผูกเงื่อน

1.3 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวัฒนธรรมโภชนาการ ได้แก่ ภูมิปัญญาในการเลือกสรรอาหาร วิธีปรุง และวิธีถนอมอาหาร

1.4 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ ภูมิปัญญาในการนำเอาสิ่งต่าง ๆ มาปักปิดร่างกายให้อบอุ่น เช่น ภูมิปัญญาในการทำหินเป็นเครื่องมือ เครื่องทอเบสีกไม้ทำเป็นผ้า การทำและใช้ ดินเผาเพื่อปั่นฝ้าย การคิดทำฟืมและกี่สำหรับงานทอ การนำสมุนไพร สัตว์ แร่บางชนิด มาใช้เป็นตัวยา การผสมยา การใช้ยา เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน ผู้คนทุกหมู่ทุกเหล่าต่างพยายามจะให้ตนมีชีวิตที่มั่นคง จึงทุ่มเทใช้สติปัญญาและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุความต้องการ

3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้าง พิทักษ์ฐานะและอำนาจ ผู้คนทุกหมู่ทุกเหล่าอาศัยฐานะและอำนาจเพื่อช่วยในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ย่อมแตกต่างกันไปตามโครงสร้างของสังคม ขีดจำกัดของการศึกษาขีดความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและยุคสมัย โดยภูมิปัญญาของกลุ่มนี้มีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และตำแหน่งหน้าที่

ยศ สันตสมบัติ (2542, หน้า. 54-58) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เป็น 4 เรื่อง ซึ่งทั้ง 4 เรื่องเกี่ยวข้องกันเป็นองค์รวมดังนี้

1. องค์ความรู้เรื่องอาหารและยา ภูมิปัญญาท้องถิ่นในส่วนที่เป็นพื้นฐานที่สุด เช่น พืชชนิดใดกินได้ พืชชนิดใดกินไม่ได้ พืชสัตว์แต่ละชนิดมีคุณและโทษอย่างไร พืชที่กินได้นั้นควรกินส่วนไหน กินอย่างไร และพืชชนิดใดเป็นยารักษาโรคหรือแก้โรคอะไร ความรู้พื้นฐานในเรื่องอาหารและยาได้รับสืบทอดต่อ ๆ กันมา

2. องค์ความรู้เรื่องระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรองค์ความรู้ในเรื่องนี้มีลักษณะซับซ้อนและพัฒนาขึ้นมาจากความรู้เชิงเทคนิคในด้านอาหารและยา เช่น องค์ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการจัดการระบบการผลิต วิธีการคัดเลือกผืนป่าเพื่อตัดโค่นเผา การพัฒนาคุณสมบัติของดิน การคัดเลือก การเก็บรักษาสายพันธุ์พืชสำคัญ ๆ เช่น ข้าว ข้าวโพด และพืชอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างระบบการจัดการน้ำเช่นเทคนิคการทำเหมืองฝาย การท่อน้ำ และการควบคุมน้ำ เป็นต้น

3. องค์ความรู้เรื่องความเชื่อ พิธีกรรม และจารีตประเพณี การสร้างระบบการผลิต และการจัดการทรัพยากรชุมชนทำให้เกิดความจำเป็นในการออกกฎระเบียบเพื่อให้เป็นแบบแผนและบรรทัดฐานร่วมกันของชุมชน ปกติแล้วการแสดงอำนาจของชุมชนในการตรากฎ ระเบียบต่าง ๆ จะออกมาในรูปของความเชื่อ พิธีกรรมและจารีตประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดระเบียบให้กับการผลิตและการจัดการทรัพยากร โดยการเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรมและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จะมีกฎระเบียบ จารีต ประเพณี วิธีการปฏิบัติตลอดจนความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากร ในลักษณะที่แตกต่าง และหลากหลายกันออกไป

4. องค์ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งพัฒนาขึ้นมาต่อเนื่องหลายชั่วอายุคน ยังผลให้วิถีชีวิตซึ่งพัฒนาขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างคนและชุมชนกับ

ธรรมชาติเป็นวิถีคิดที่มีระบบ มีหลักเหตุผล ผ่านการตรวจสอบและการพิสูจน์ในชีวิตจริงเป็น เวลาช้านาน ดังนั้นเมื่อพูดถึงความคิดของชุมชนจึงไม่ใช่เป็นเพียงการกล่าวอ้างอย่างเลื่อนลอย หากแต่เป็นวิถีคิดที่พัฒนาขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ คนกับคน คนกับ สังคม การมองภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นวิถีคิด เป็นมุมมองทางวัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งมีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากร ที่แตกต่างกันไป

ทัศนีย์ ทองไชย (2542, หน้า. 29) ได้จัดแบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เนื่องจาก มนุษย์ไม่อาจอยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพัง จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นสังคมในชุมชน ดังนั้น จึงมี การพบปะสังสรรค์ร่วมกัน และเพื่อให้ชุมชนแต่ละชุมชนอยู่อย่างสันติและสงบสุข จึงจำเป็นต้อง มีการจัดระบบในการอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เช่น คติ ความเชื่อ ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามหรือห้ามไม่ให้กระทำเพราะเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ไม่ดีไม่ควร กระทำ ถ้าทำไปจะเป็นบาปเป็นคนชั่ว การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ฮีตสิบสอง ซึ่งเป็นประเพณีที่ต้องปฏิบัติทั้ง 12 เดือนในแต่ละปี คำสอนของศาสนา ได้แก่ ข้อปฏิบัติที่คนในท้องถิ่นยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา หรือขนบธรรมเนียม ประเพณี อันเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่คนไทยในท้องถิ่นปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประจำ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ เนื่องจากมนุษย์อยู่กับธรรมชาติในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ มนุษย์จึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในการดำรงชีวิต ตลอดจนการ แก้ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และสามารถปรับปรุง สภาพแวดล้อมให้เหมาะกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เช่น การประกอบอาชีพภายใน ท้องถิ่น ซึ่งเป็นการทำมาหากินของคนในท้องถิ่นเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี การรักษาโรคด้วยภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและความเชื่อ ได้แก่ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ของคนในท้องถิ่นด้วยความเชื่อ ตามพิธีกรรมต่าง ๆ หรือการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร การเสียเคราะห์ เสียเช้ญ เสียลา การสวดอุบาทว์ การแต่งแก้ การสืบชะตา รำผีฟ้า เป็นต้น อาหารการกิน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมใน การดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการกินอยู่ต่าง ๆ

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับประสบการณ์ เป็น สิ่งที่คนในชุมชนได้พบเห็นจากประสบการณ์ของชาวบ้านเอง หรือจากประสบการณ์ที่พบเห็น

จากสังคมภายนอกชุมชน ซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานแล้วนำมาถ่ายทอดโดยการบอกเล่าบันทึก แสดงปลูกสร้างให้ผสมกลมกลืนให้เข้ากับท้องถิ่นของตนเองในลักษณะ ดังนี้

3.1 การบันทึกประวัติศาสตร์ หมายถึง การบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะออกมาในรูปการบอกเล่า การบันทึก เช่น ตำนานเมืองอุบล ภาพเขียนสี ที่แสดงถึงสังคมการล่าสัตว์ สังคมเกษตรกรรม จารึกปากแม่น้ำมูล เป็นต้น

3.2 โบราณสถานโบราณวัตถุ หมายถึง สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งของที่มีอายุเก่าแก่ และมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ และคนในท้องถิ่นที่พบเห็น เช่น ปราสาทหิน ธาตุ หอไตร วัด ที่พักอาศัย พระพุทธรูป ภาพสลักนารายณ์บรรทมสินธุ์ เป็นต้น

3.3 วรรณกรรมและนิทานพื้นบ้าน หมายถึง การบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ โดยมีการผูกเรื่องหรือเล่าเรื่องเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น เชียงเมียง ผาแดงนางไอ่ นางผมหอม การระเกด ผญา หมอลำ เพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น

กรมวิชาการ (2542ก, หน้า 26) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต หมายถึง ความรู้ และประสบการณ์ที่ชาวบ้านค้นพบ และนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้แก่ คติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ เช่น คำสอนทางศาสนา ความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพร การไหว้ครู การบวงสรวง เป็นต้น

2. ความรู้ ความคิด ในการสร้างสรรค์แบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติต่อกัน มา หมายถึง สิ่งที่ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้หรือความคิดลงในวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก สุภาษิตสอนใจ การละเล่นต่าง ๆ นิทานพื้นบ้าน ตลอดจนจินตนิเวศ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ และโบราณอุบาย ฯลฯ

3. การประกอบอาชีพที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง หมายถึง ความรู้และ ประสบการณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพโดยอาศัยหลักธรรมชาติ การทอผ้า การทำ เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. การประกอบอาชีพที่เกิดจากการผสมผสานความรู้เดิมกับแนวคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ใช้ในการแก้ปัญหาในหมู่บ้านหรือชุมชน เช่น เทคโนโลยีการหล่อโลหะ ทองเหลือง การนวดข้าว การก่อสร้าง

อังกูล สมคะเนย์ (2535, หน้า 24-26) ได้สรุปประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 คติ ความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานองค์ความรู้ที่เกิดจากการสังสมถ่ายทอดกันมา ได้แก่ ความเชื่อทางพุทธศาสนา เช่น พิธีสวดมนต์ไหว้พระ พิธีฟังเทศน์ในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น ความเชื่อแบบพราหมณ์ เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ ความเชื่อแบบผี เช่น พระภูมิเจ้าที่ การบวงสรวงต่าง ๆ ความเชื่อเรื่องบุคคล เช่น การเคารพบรรพบุรุษผู้อาวุโส พระสงฆ์ ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น

2. กลุ่มที่ 2 ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน เช่น หมอลำกลอน หมอรำหม่อม ลำตัด ลิเก ลำตัด การรำเซิ้ง เป็นต้น ดนตรีพื้นฐาน แคน พิณ โปงลาง ศิลปกรรมไทย ประเพณีต่าง ๆ เช่น บุญบั้งไฟ บุญกฐิน เป็นต้น

3. กลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย เช่น อาหารไทย เครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า การจักสาน การเกษตร หัตถกรรมในครอบครัว เป็นต้น

4. กลุ่มที่ 4 แนวคิด หลักปฏิบัติ การเทคโนโลยีใหม่ ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ จากการแบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันออกไป ทั้งทางด้านจุดหมายและหลักการปฏิบัติ

เดือน คำดี (2545, หน้า 71-72) กล่าวถึง ความเชื่อว่า หมายถึง ความไว้วางใจ ความมั่นใจ หรือความเห็นชอบ เห็นตามต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วพร้อมที่จะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น และยังมีคำอีกคำหนึ่งที่มีความหมายคล้ายคลึงและสัมพันธ์กับความเชื่อ คือ ค่านิยม ความเชื่อในสังคมไทย การที่ประชากรส่วนใหญ่ของไทยนับถือศาสนาพุทธ ความเชื่อ ทั้งทางด้านพิธีกรรมและแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวไทยจึงมีพื้นฐานสำคัญมาจากพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออีกอย่างหนึ่งซึ่งถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ที่เรียกว่า ความเชื่อ พื้นบ้าน จึงพอจำแนกลักษณะความเชื่อในสังคมไทยได้ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น จันทรคติ เชื่อว่าเกิดจากราหูอมจันทร์ พายุ เชื่อว่าเกิดจากรามสูรขว้างขวาน ดาวตก เชื่อว่ามีวิญญาณลงมาเข้าท้องแม่เพื่อเกิดใหม่

2. ความเชื่อเรื่องเกิด ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับแม่ลูกที่เกิดใหม่ เช่น ขณะตั้งครรภ์ หากมารดาอยากรับประทานของสดดาวพิสดาร เช่น เนื้อเต่า ตะพาบน้ำ แสดงว่าทารกมาจากภูมิที่ไม่ดี หากอยากรับประทานอาหารปกติแสดงว่าทารกมาจากภูมิปกติ

3. ความเชื่อเรื่องการตาย เรายังหาคำตอบไม่ได้ว่าทำไมมนุษย์จึงต้องตาย และตายแล้วไปอยู่ที่ไหนจึงได้มีความเชื่อต่าง ๆ กัน เช่น เชื่อว่าความเจ็บป่วยของคนเกิดจาก

การละเมิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือผีเรือนให้โทษ เชื่อว่าเมื่อตายแล้วจะต้องถูกยมบาลนำไปพิจารณาความดีความชั่วเพื่อส่งไปขึ้นสวรรค์หรือตกนรก และเชื่อว่าวิญญาณผู้ตายยังเวียนว่ายอยู่ ซึ่งสามารถติดต่อกันได้โดยการเข้าทรง เป็นต้น

4. ความเชื่อเรื่องการรักษาโรคสมัยที่การแพทย์ยุคใหม่ยังไม่ก้าวหน้าการรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยจึงทำกันโดยหมอและยาในท้องถิ่นซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับโรคและการรักษาต่าง ๆ กัน เช่น เชื่อว่าอาการป่วยเกิดขึ้นได้เพราะโชคไม่ดี ถูกผีกระทำ ถูกคุณไสยหรือหมดอาชวย และรักษาโรคต่าง ๆ ด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ เรียกผี เรียกเจ้าเข้าทรง ใช้คาถาเวทมนตร์ หรือปลุกเสกยาหม้อ ยาสมุนไพร

5. ความเชื่อเกี่ยวกับการพยากรณ์ มักมีผู้พยากรณ์เรื่องราว และเคราะห์กรรมของคนในอนาคต จึงได้มีผู้คนตั้งตนเป็นพยากรณ์ คอยทำนายอนาคตให้โดยเชื่อตามตำราที่เก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติไว้เป็นแนวทาง เช่น ผู้มีจุมูกโต่งปลายงุ้มเป็นคนเห็นแก่ตัวไม่ควรคบ ผู้มีเล็บมนขาวฟ่องอมเลือดฝาดเชื่อว่าเป็นผู้มีสติปัญญาดีและสุขภาพดี ผู้เดินก้มหน้าเป็นคนมีปมด้อยและมองโลกในแง่ร้าย ถ้าฝันว่าฟันหักญาติสนิทจะเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต ถ้าเขม่นตาขวาเชื่อว่าโชคร้าย ถ้าเขม่นตาซ้ายเชื่อว่าโชคดีได้ลาภ

6. ความเชื่อเรื่องอาชีพ ในการประกอบอาชีพบางอย่างยังทำตามความเชื่อดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น เชื่อว่าแม่โพสพเป็นผู้คอยดูแลพืชพันธุ์ธัญญาหาร จึงต้องตั้งบ้านแม่โพสพ และทำขวัญแม่โพสพในท้องถิ่น เชื่อว่ามีแม่ย่านางเรือ ดังนั้น ก่อนออกเรือหาปลาจึงต้องทำพิธี เช่น ไหว้แม่ย่านางเรือ หรือไหว้ครูลีเก ไหว้ครูละครทุกปี เพราะเชื่อว่ามีครูสิงสถิตอยู่

7. ความเชื่อเรื่องบ้านเรือน บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัว จะต้องปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความสุขร่วมกัน โดยมีความเชื่อในการปฏิบัติตนหลายประการ เช่น เชื่อว่าในบ้านมีผีเรือน มีผีบรรพบุรุษ ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวทุกคนจะต้องไม่ประพฤติตนให้ผิดผี เชื่อว่าพระภูมิเป็นผู้คอยดูแลรักษาบ้านเรือน จึงต้องเซ่นไหว้ เชื่อว่าการทำสิ่งของแตกหักในวันแต่งงานแสดงถึงความแตกร้างในชีวิตสมรสจึงต้องระมัดระวัง เชื่อว่าเด็กกินของจุบจิบจะเป็นตาลขโมย

8. ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ย่อมต้องการความเป็นสิริมงคล โดยมีความเชื่อหลายประการ เช่น พิธีไหว้ครูต้องมีหญ้าแพรก ข้าวตอกดอกมะเขือ และดอกเข็ม ซึ่งของแต่ละอย่างก็มีความหมายในทางเป็นสิริมงคล คือ หญ้าแพรก ข้าวตอก หมายถึง สติปัญญาที่แตกฉาน ดอกมะเขือ หมายถึง การประสบความสำเร็จ ดอกเข็ม หมายถึง ความหลักแหลม พิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาจะต้องเอาอาวุธชุบน้ำในหม้อเงิน

และสาบานว่าตนจะซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน พิธีตัดไม้ข่มนาม โดยการใช้คาบ พันต้นไม้จะทำให้ชนะศึกสงคราม คติความคิดและความเชื่อหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ ความรู้ที่ปรากฏให้เห็นได้ในปัจจุบัน ได้แก่ การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น บ่อเกิดแห่งความเชื่อต่าง ๆ สืบเนื่องมาจากความเป็นอยู่ในอดีตนั้นดำรงชีวิตด้วยการปลูกพืช กินเอง เลี้ยงสัตว์ไว้ใช้งาน และใช้เป็นอาหารผสมผสานกับการหาผลผลิตต่าง ๆ ที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพความรู้สึกรู้สึกผูกพันกับธรรมชาติ ประกอบกับลัทธิทาง ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ พราหมณ์ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยจึงก่อให้เกิดความเชื่อแบบ ผี พราหมณ์ พุทธ ขึ้นมา ซึ่งการผสมผสานความเชื่อเหล่านี้จะมีส่วนไหนมากกว่ากันขึ้นอยู่กับ พื้นฐานและพัฒนาการของชุมชนแต่ละแห่งแต่ละบุคคล ประกอบกับระบบครอบครัวไทยใน ชนบท เป็นครอบครัวขยายจึงทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้สืบสานต่อกันมาความเชื่อ ดั้งเดิมที่เกิดขึ้น สืบทอดและมีพัฒนาการมานานอันเป็นผลจากการพึ่งพาธรรมชาติ และการอยู่ ร่วมกันเป็นชุมชน

พระยาอนุমানราชชน (2531) บางประเพณียังมีอิทธิพลอยู่ถึงปัจจุบัน บาง ประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงไป บางประเพณีก็สูญหายไป แต่ละสังคมจะมีประเพณีของตนซึ่งมี ทั้งแตกต่างและสอดคล้องหรือคล้ายคลึงกับสังคมอื่น ๆ ที่ถือเป็นแบบแผนปฏิบัติสืบต่อกันมา นานและเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มนั้น ๆ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของประเพณีได้ดังนี้

1. จารีตประเพณี หรือกฎศีลธรรม เป็นประเพณีที่เกิดจากการนำกฎหมายทาง ศีลธรรม ตามความเชื่อของสังคม เช่น การเลี้ยงดูบิดามารดาในยามที่ท่านแก่ชรา

2. ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดไว้โดยตรง และโดยปริยาย กำหนดไว้โดยตรง ได้แก่ ประเพณีที่มีการกำหนดแบบแผนในการปฏิบัติอย่าง ชัดแจ้งว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น การไหว้ครู ส่วนขนบประเพณีที่ไม่ได้กำหนดไว้โดยตรงแต่ เป็นที่รู้จักกันโดยทั่ว ๆ ไป และปฏิบัติกันไปโดยปริยาย ได้แก่ การทำบุญบ้าน การบวชการ ทอดกฐิน การจุดบั้งไฟ เป็นต้น

3. ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดา ๆ ไม่มีระเบียบแบบ แผนเหมือนขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันจนเกิดความเคยชิน เช่น กิริยามารยาทในโอกาสต่าง ๆ การแต่งกาย การเข้าสังคม เป็นต้น

4. ประเพณีไทยจำแนกตามกลุ่มที่ยึดถือและปฏิบัติได้ 3 ประเภท คือ

4.1 ประเพณีครอบครัว ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวโดยเฉพาะ เช่น การเกิด การตาย การบวช การแต่งงาน การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

4.2 ประเพณีเกี่ยวกับส่วนร่วมเนื่องด้วยเทศกาล ได้แก่ ประเพณีที่ประชาชนแต่ ละสังคมนิยมปฏิบัติร่วมกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีที่เกี่ยวกับ วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

5. รัฐพิธีและราชพิธี คือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พระราชพิธีพืชมงคล ศิลปะ ศิลปกรรมพื้นบ้าน คือสิ่งที่ แสดงออกถึงวัฒนธรรมของชาติในลักษณะการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ความเป็นมา วรรณคดี จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ศิลปกรรมพื้นบ้านจะบ่งบอกถึง ความเฉลียวฉลาดของช่างระดับพื้นบ้านที่สามารถแก้ปัญหา มีลักษณะสมบูรณ์ สืบทอดกันมา หลายชั่วอายุคน ศิลปกรรมพื้นบ้าน เป็นผลงานของมนุษย์ที่สร้างสรรค์ออกมาเพื่อให้เกิด ความสวยงาม คนไทยเป็นชนชาติที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์งานทางศิลปกรรมที่สูงส่ง และยังผนวกความสวยงามร่วมกันกับสิ่งที่เป็นเครื่องใช้ไม้สอยที่จำเป็นในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน สามารถจำแนกประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

5.1 งานถัก-สาน-ทอ เช่น งานถักปลอกกรัดคอแวว-ควาย ใช้เส้นใยมะพร้าว กระเป๋าย่านลิเกภาคใต้ กระเป๋าอกอุบลราชธานี ปลอกมีดภาคเหนือ ใช้เส้นตาลมาถักเป็น อุปกรณ์ล้างไหมในงานทอผ้า งานสาน เช่น กระเป๋าถือใบตาล (ศรีสะเกษ) เสื้อกระจูด (นราธิวาส) หมวกใบตาล (บุรีรัมย์) เสื้อต้นเตยป่า (กระบี่) งานทอ เช่น ทอผ้า ก็ไม่มีใครง ที่ขนาดเล็ก ก็ธรรมดา ทอเสื้อ พิมพ์แบบธรรมดา พิมพ์ปลา วัสดุที่ใช้ทอเสื้อ ได้แก่ กกจันทบูร (จันทบุรี)

5.2 งานจักสาน แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

5.2.1 อุปกรณ์จับสัตว์ ได้แก่ ข้อง ไช้ ลอบ ลุ่ม ลัน กระชัง

5.2.2 อุปกรณ์บริโภค ได้แก่ กระติบข้าว ชันโตก ตะกร้า กระชู่ กระบุง กระด้ง กระเชอ กระจาด เปลเด็ก

5.2.3 ส่วนประกอบสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ ผานและฝาก ยุงข้าว ภาชนะสารกูป เกรียน

5.3 เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ หม้อดิน ไห เต้าไฟ ตามชุมชนต่าง ๆ

5.3.1 บ้านด่านเกรียน จังหวัดนครราชสีมาบ้านชุมช้าง อำเภอโพธิ์สังข์ จังหวัดหนองคาย

5.3.2 บ้านสทิงหม้อ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

5.3.3 บ้านเหมืองกุง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

5.3.4 โรงเครื่องปั้น ซอยเจริญปล่อง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

5.3.5 บ้านท่าซ่อง-เหล็ก อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

5.3.6 โรงหม้อไอน้ำ บ้านโรงอ่าง จังหวัดปัตตานี

5.3.7 บ้านชุมช้าง อำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย

5.4 งานประเภทแกะสลัก ได้แก่

5.4.1 งานกระดาด

5.4.2 งานผ้าและวัสดุอ่อนนุ่ม เช่น แกะสลักเทียน

5.4.3 งานไม้ เช่น ต้ามกระบวย กระดิ่งที่ห้อยคอวัว-ควาย การแกะสลัก

ประกอบยานพาหนะ แกะสลักไม้ประกอบงานสถาปัตยกรรม แกะสลักไม้ในงานของ พระพุทธศาสนา

5.4.4 งานสลักอิฐหรือหิน

5.5 งานโลหะ ได้แก่ การปั้นรูปด้วยการตี การหล่อ

5.6 การก่อสร้าง ได้แก่ บ้าน ที่อยู่อาศัย อาคารทางศาสนา เช่น โบสถ์ หรือ วิหาร อาคารสาธารณะ

5.7 ภาพเขียน ได้แก่ ที่วัดภูมินทร์ (น่าน) วัดสิงห์วรวิหาร วัดบวรศรีทูลวง (เชียงใหม่) วัดหน้าพระธาตุ อำเภอปักธงชัย (นครราชสีมา) และภาพเขียนผนังก่ออิฐหรือปูน ไม้ในที่ต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องศิลปวัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง ผลงานหรือกิจกรรมที่เกิดจากความคิดของคนหรือชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของชีวิต หรือเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมารุ่นต่อรุ่น เช่น ประเพณีใน ครอบครัว ประเพณีในชุมชน ศิลปะพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน งานถัก งานสาน งานทอ งานจักสานไม้ไผ่เครื่องปั้นดินเผา การแกะสลัก ภาพเขียนต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ กลุ่มหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเจริญงอกงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของกลุ่มท้องถิ่น

ด้านการจัดการเรียนรู้

ด้านการจัดการเรียนรู้ ได้มีนักวิชาการศึกษาให้ความหมายสรุปได้ดังนี้

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2550, หน้า 186) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมหรือจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียน

สิริอร วิชชาวุธ (2554, หน้า 2) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้มีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ มนุษย์ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงจากไม่รู้ เป็นรู้ ทำไม่ได้ เป็นได้ ไม่เคยทำ เป็นทำการ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างถาวรการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น เกิดจาก ประสบการณ์การฝึกฝนและการฝึกหัด

ลูมม อมรวิวัฒน์ (2533, หน้า. 460) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่ มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้น ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ผู้เรียนสามารถ นำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2544, หน้า 255) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็น กระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ จนถึงการประเมินผล

ยู และ ดันแคน Hough and Duncan (1970, p. 144) อธิบายความหมายของการ จัดการเรียนรู้ว่าหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อ สนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และมีความสุข ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมใน แง่มุมต่าง ๆ 4 ด้าน ดังนี้

1. การจัดการหลักสูตร (Curriculum)
2. การจัดการเรียนการสอน (Instruction)
3. การวัดผล (Measuring)
4. การประเมินผลการเรียนรู้หลังการเรียนการสอน (Evaluation)

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปการจัดการเรียนรู้หมายถึง การจัดกิจกรรมบุคคลได้ใช้ ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มี ระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ จนถึงการ ประเมินผล และทำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างถาวร

1. องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษาจากข้อมูลหลายประการ เพื่อนำมาช่วยเสริมสร้างการ จัดการเรียนรู้ของตน และการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ไม่ว่าระดับใดจะขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบ 3 ประการดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียน
2. บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน บรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

ผู้เรียน ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกเกี่ยวกับความสามารถของสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ความต้องการพื้นฐานหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ศักยภาพผู้เรียน

2. บรรยายากาศทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้

บรรยายากาศใฝ่รู้ใฝ่เรียนถือเป็นบรรยายากาศทางจิตวิทยาที่สำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนต้องมีทักษะ ประสบการณ์และจิตวิทยาในการสร้างบรรยายากาศดังกล่าวได้โดยเลือก รูปแบบ (Model) วิธีการ (Innovation) เครื่องมือ (Media) ตลอดจนเทคโนโลยี (Technology) เพิ่มเสริมสร้างบรรยายากาศที่เร้าให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากยิ่งขึ้น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยายากาศทางจิตวิทยาในห้องเรียน ครูผู้สอนควรสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนทุกกลุ่มที่มีศักยภาพแตกต่างกัน ด้วยความเอื้ออาทรเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจที่จะเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะก้าวอย่างมั่นคงเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลให้สูงยิ่งขึ้น และไม่ลืมว่าผู้เรียนที่มีศักยภาพต่ำต้องการความช่วยเหลือจากครูผู้สอน และเพื่อนนักเรียนในการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ ผู้เรียนที่มีศักยภาพปานกลางต้องการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองภายใต้การประคับประคองและให้กำลังใจของครู ผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองภายใต้การให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้จากครูผู้สอน ให้โอกาสผู้เรียนใช้ความฝันจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ประกอบการเรียนรู้

3. หลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถหลายอย่างในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ดังนี้

3.1 หลักการรู้จักผู้เรียน ถือเป็นสิ่งแรกที่ผู้สอนต้องสามารถวิเคราะห์ศักยภาพผู้เรียนได้ว่าเป็นอย่างไร มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างไร มากน้อยเพียงใด ปกติสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1.1 กลุ่มสติปัญญาค่อนข้างอ่อน/เรียนรู้ช้า กลุ่มนี้สามารถเรียนรู้ได้ต่อเมื่อได้รับการช่วยเหลือหรือสอนจากครูอย่างค่อยเป็นค่อยไปจึงจะเรียนรู้สำเร็จตามเป้าหมายการเรียนรู้เพียงช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องเป็นภาระแก่ผู้อื่นในการดำรงชีวิต

3.1.2 กลุ่มสติปัญญาปานกลาง กลุ่มนี้มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แต่ต้องได้รับคำชี้แนะ รูปแบบ วิธีการจากครูผู้สอนภายใต้การให้กำลังใจการเรียนรู้จึงจะประสบผลสำเร็จ ความต้องการเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและเอื้อแก่ผู้อื่นรอบข้างได้

3.1.3 กลุ่มสติปัญญาสูง กลุ่มนี้เป็นความหวังของสังคมประเทศชาติในการช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพในอนาคต กลุ่มนี้มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยต่อยอดจากการเรียนรู้จากครูแต่ต้องการความเป็นอิสระในการเรียนรู้อการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ ฉะนั้นจึงต้องการโอกาสและการให้ความสะดวกในการเรียนรู้อย่างหลากหลายรูปแบบไม่มีขีดจำกัด กลุ่มนี้มีเป้าหมายการเรียนที่ทำให้เกิดประโยชน์กับตนเองแล้วยังเพื่อผู้อื่นประเทศชาติตลอดจนสิ่งแวดล้อม ใช้องค์ความรู้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นความหวังของทุกสังคม

3.2 หลักการวางแผนและเตรียมจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละศักยภาพ ทั้งนี้กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องต่อการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มผู้เรียน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วย

3.3. หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ การจะจัดการเรียนรู้อย่างไรกับกลุ่มผู้เรียนใด ครูผู้สอนต้องมีพื้นฐานความรู้ทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ ทฤษฎีสมอง จิตวิทยาแนะแนวและการให้คำปรึกษา เพื่อประกอบการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3.4. หลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การที่ครูผู้สอนจะเลือกรูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รูปแบบใด ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผลว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร เช่น

3.4.1 ต้องการวัดองค์ความรู้และทักษะปฏิบัติเบื้องต้นว่ามีเท่าใด ควรใช้รูปแบบการวัด (Test)

3.4.2 ต้องการรู้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยแค่ไหนหลังจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้การประเมิน (Assessment) เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

3.4.3 ต้องการทราบว่าผู้เรียนได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จนเกิดประโยชน์ด้วยการประเมินแบบมีส่วนร่วมจากการยอมรับ ชื่นชมและให้รางวัล

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ 3 รูปแบบดังนี้

1. การถ่ายทอดความรู้ (Transmission Approach) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กันมานานเป้าหมายเพื่อสืบทอดความรู้ อารยธรรม วัฒนธรรมประเพณี ทักษะฝีมือเพื่อให้

คงอยู่ต่อไป ประกอบกับต้องการกำลังคนในระบบอุตสาหกรรมจึงเน้นความเก่ง คนเก่ง การถ่ายทอดใช้รูปแบบวิธีสอน (Teaching) การฝึกฝน (Train) การกล่อมเกลาให้เกิดศรัทธาและ เชื้อเพลิง (Tame) ครูจะเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ (Teacher Centered Development) สำนักไหน โรงเรียนไหน หรือครูคนไหนเก่ง นักเรียนจะหลั่งไหลไปเรียน เกิดการแข่งขันการเข้า เรียนในโรงเรียนดัง เป็นค่านิยมของสังคมมานาน

2. การสร้างองค์ความรู้ (Transformational Approach) หรือ (Constructionist) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คาดหวังว่าจะยกระดับศักยภาพของประชาชนให้พึ่งพาตนเองได้ หลังจากที่พึ่งพาผู้อื่นโดยเฉพาะเจ้าของกิจการ รัฐบาล ฯลฯ มานานจนเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน การว่างงาน เกิดปัญหาสุขภาพ ฯลฯ โดยพยายามจะให้ผู้เรียนลดการ เรียนรู้ที่ต้องพึ่งพาครู โรงเรียน หรือสถาบันไปสู่การพึ่งพาตนเองในการแสวงหาความรู้ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่าน สื่อ (Media) นวัตกรรม (Innovation) และเทคโนโลยี (Technology) การเรียนรู้จะเน้นการเรียนรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ภายใต้การอำนวยความสะดวกของครูผ่านสื่อ และนวัตกรรมแต่อำนาจการจัดการยังเป็นอำนาจของครูแต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทและ ส่วนร่วมมากขึ้น

3. การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่สู่ปัญญาภิวัตน์ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ หลากหลาย (Transactional Approach) ผลการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและ ดิจิทัลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์และวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่งและ รวดเร็ว ศักยภาพของประชาชนต้องได้รับการพัฒนาทักษะและวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ ในสังคม แห่งชีวคุณธรรม (Bio-Ethic) การศึกษาถึงเวลาต้องปรับเปลี่ยน มุมมอง วิถีคิด รูปแบบการให้ การศึกษาแนวใหม่ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนสู่ขีดจำกัดของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงเพื่อเป็นที่พึ่งของสังคมให้มีโอกาสเรียนรู้เต็มศักยภาพโดย รูปแบบที่พัฒนาเน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสู่สังคม 4.0

ด้านสื่อและนวัตกรรม

1. สื่อ

สื่อการสอน (Instructional Media) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือ ช่องทางสำหรับทำให้การสอนของครูไปถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามจุดประสงค์หรือ จุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี สื่อที่ใช้ในการสอนนี้ อาจจะเป็นวัตถุสิ่งของที่มีตัวตน หรือไม่มี ตัวตนก็ได้ เช่น วัตถุสิ่งของตามธรรมชาติ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ วัตถุสิ่งของที่คิด

ประดิษฐ์หรือสร้างขึ้นสำหรับการสอน คำพูดท่าทาง วัสดุ และเครื่องมือสื่อสาร กิจกรรมหรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ

ความหมาย ความสำคัญของสื่อการสอน และประเภทของสื่อการสอน นักวิชาการในวงการเทคโนโลยีทางการศึกษา ไซโตทัศน์ศึกษา และวงการการศึกษา ได้ให้คำจำกัดความของ “สื่อการสอน” ไว้อย่างหลากหลาย เช่น

เกอร์ลัช และอีลี Gerlach and Ely (1971) กล่าวว่า "สื่อการสอน" หมายถึง บุคคล วัสดุหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ ทักษะคิด ครู หนังสือ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจัดเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น

บราวน์ และคณะ Brown, et al and other (1977) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง จำพวกอุปกรณ์ทั้งหลายที่สามารถช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียนจนเกิดผลการเรียนที่ดี ทั้งนี้มีความหมายรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่สิ่งที่เป็นวัตถุหรือเครื่องมือเท่านั้น เช่น การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาท นาฏการ การสาธิต การทดลอง ตลอดจนการสัมภาษณ์และการสำรวจ เป็นต้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2529, หน้า 112) ให้ความหมายของ “สื่อการสอน” ว่า คือ วัสดุ (สิ่งเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ใช้ไม่พุง่าย) วิธีการ (กิจกรรม เกม การทดลอง ฯลฯ) ที่ใช้สื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ (อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทักษะคิด และค่านิยม) และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526, หน้า 4) กล่าวว่า “สื่อการสอน” หมายถึง สิ่งที่ช่วยให้การเรียนรู้ ซึ่งครูและนักเรียนเป็นผู้ใช้เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เป็รื่อง กุมุท (2519, หน้า 1) กล่าวว่า “สื่อการสอน” หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับการสอนส่งไปถึงผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวาดไว้ได้เป็นอย่างดี

ไฮนิช (Heinich) และคณะ (Heinich and others, 1985, pp. 443-444) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า " สื่อการสอน" หมายถึง สื่อหรือตัวกลางชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทป บันทึกละเอียด สไลด์ วิทยู โทรทัศน์ วิดีโอแผ่นภูมิ ภาพนิ่ง เป็นต้น ซึ่งบรรจุเนื้อหา ข้อความเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ชอร์ส (Shorse. 1960, p. 11) กล่าวว่า เครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมายจัดขึ้นโดยครู และนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เครื่องมือการสอนทุกชนิดจัดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด ไซโตทัศน์วัสดุต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยู สไลด์ फिल्मสตริป รูปภาพ แผนที่ของจริง และทรัพยากรจากแหล่งชุมชน

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า “สื่อ” หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมาย สำหรับใช้ในการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2. นวัตกรรม

นวัตกรรม หมายถึง ความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้ มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง กว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย

นวัตกรรม (Innovation) มีรากศัพท์มาจาก innovare ในภาษาละติน แปลว่า ทำสิ่ง ใหม่ขึ้นมา ความหมายของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์คือ การนำแนวความคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือก็คือ การทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (Change) ที่เกิดขึ้น รอบตัวเราให้กลายเป็นโอกาส (Opportunity) และถ่ายทอดไปสู่แนวความคิดใหม่ที่ทำให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม แนวความคิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โดยจะ เห็นได้จากแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ เช่น ผลงานของ Joseph Schumpeter ใน The Theory of Economic Development, 1934 โดยจะเน้นไปที่การสร้างสรรค์ การวิจัยและ พัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่งนวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Technological Innovation) เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นหลัก นวัตกรรมยังหมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงอีกด้วย

คำว่า “นวัตกรรม” เป็นคำที่ค่อนข้างจะใหม่ในวงการการศึกษาของไทย คำนี้เป็นศัพท์ บัญญัติของคณะกรรมการพิจารณาศัพท์วิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มาจาก ภาษาอังกฤษว่า Innovation มาจากคำกริยาว่า innovate แปลว่า ทำใหม่ เปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่ง ใหม่ ในภาษาไทยเดิมใช้คำว่า “นวกรรม” ต่อมาพบว่าคำนี้มีความหมายคลาดเคลื่อน จึงเปลี่ยน มาใช้คำว่า นวัตกรรม (อ่านว่า นะ วัด ตะ กำ) หมายถึง การนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมจากวิธีการที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้น ไม่ว่าจะวงการหรือกิจการใด ๆ ก็ตาม เมื่อมีการนำเอาความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้นกว่าเดิมก็ เรียกได้ว่าเป็นนวัตกรรมของวงการนั้น ๆ เช่น ในวงการศึกษา นำเอามาใช้ ก็เรียกว่า “นวัตกรรมการศึกษา” (Educational Innovation) สำหรับผู้ที่กระทำ หรือนำความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ มาใช้ นี้ เรียกว่าเป็น “นวัตกร” (Innovator)

ทอมัส ฮิวส์ Thomas (1971) ได้ให้ความหมายของ “นวัตกรรม” ว่าเป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติหลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามาเป็นขั้น ๆ แล้วเริ่มตั้งแต่การคิดค้น (Invention) การพัฒนา (Development) ซึ่งอาจจะเป็นไปในรูปของโครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project) แล้วจึงนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา

ทอม มอร์ตัน Morton, (1971) ให้ความหมาย “นวัตกรรม” ว่าเป็นการทำให้ใหม่ขึ้นอีกครั้ง (Renewal) ซึ่งหมายถึง การปรับปรุงสิ่งเก่าและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนหน่วยงาน หรือองค์การนั้น ๆ นวัตกรรม ไม่ใช่การขจัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไป แต่เป็นการปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนา

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2521, หน้า, 14) ได้ให้ความหมาย “นวัตกรรม” ไว้ว่า หมายถึง วิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ที่แปลกไปจากเดิมโดยอาจจะได้มาจากการคิดค้นพบวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นมาหรือมีการปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสมและสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ได้รับการทดลองพัฒนาจนเป็นที่เชื่อถือได้แล้วว่าได้ผลดีในทางปฏิบัติ ทำให้ระบบก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

จรรยา วงศ์สายัณห์ (2520, หน้า, 37) ได้กล่าวถึงความหมายของ “นวัตกรรม” ไว้ว่า แม้ในภาษาอังกฤษเอง ความหมายก็ต่างกันเป็น 2 ระดับ โดยทั่วไป “นวัตกรรม” หมายถึง ความพยายามใด ๆ จะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใดก็ตามที่เป็นไปเพื่อจะนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ทำอยู่เดิมแล้วกับอีกระดับหนึ่งซึ่งวงการวิทยาศาสตร์แห่งพฤติกรรมได้พยายามศึกษาถึงที่มา ลักษณะ กรรมวิธี และผลกระทบที่มีอยู่ต่อกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง คำว่า นวัตกรรม มักจะหมายถึง สิ่งที่ได้นำความเปลี่ยนแปลงใหม่เข้ามาใช้ได้ผลสำเร็จและแผ่กว้างออกไปจนกลายเป็นการปฏิบัติอย่างธรรมดาสามัญ

นวัตกรรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 มีการประดิษฐ์คิดค้น (Innovation) หรือเป็นการปรุงแต่งของเก่าให้เหมาะสมกับกาลสมัย

ระยะที่ 2 พัฒนาการ (Development) มีการทดลองในแหล่งทดลองจัดทำอยู่ในลักษณะของโครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project)

ระยะที่ 3 การนำเอาไปปฏิบัติในสถานการณ์ทั่วไป ซึ่งจัดว่าเป็นนวัตกรรมขั้นสมบูรณ์

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน สามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ด้านการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานของประการคือการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับ สถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัด และประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน แฟ้มสะสมผลงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเอง หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่ว่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริมการประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง และส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี รายภาคเรียน ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมาย

หรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตรโครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพ การศึกษา และการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระ ความรับผิดชอบสามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบ มาตรฐานที่จัดทำ และดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงาน ต้นสังกัดในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการ ประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐาน การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่ เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 เข้ารับการประเมินผล จากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษา ในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็น ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระ ความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแล ช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐาน ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถ พิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหา ด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทาง ร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการ ดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบ ความสำเร็จในการเรียน สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำระเบียบว่า ด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้อง และเป็นไปตามหลักเกณฑ์

และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

จากที่กล่าวมาการวัดและประเมินผล หมายถึง การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1. เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

1.1. การตัดสินการให้ระดับและการรายงานผลการเรียน

1.1.1 การตัดสินผลการเรียน ในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียน แต่ละคนเป็นหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

ระดับประถมศึกษา

1. ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด
2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ระดับมัธยมศึกษา

1. ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น ๆ
2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการพิจารณาเลื่อนชั้นทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย และสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่าสามารถพัฒนาและสอนซ่อมเสริม

ได้ ให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษาที่จะผ่อนผันให้เลื่อนชั้นได้ แต่หากผู้เรียนไม่ผ่านรายวิชาจำนวนมาก และมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาต่อการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น สถานศึกษาอาจตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้เรียนซ้ำชั้นได้ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงวุฒิภาวะ และความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การให้ระดับผลการเรียน

ระดับประถมศึกษา

ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษาสามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นระบบตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำ สำคัญสะท้อนมาตรฐาน การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรม และผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

ระดับมัธยมศึกษา

ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชาให้ใช้ตัวเลขแดง ระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับ การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วม กิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

3. การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน ที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

4. เกณฑ์การจบการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบการศึกษา เป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

1.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชา กิจกรรมเพิ่มเติมตามโครงสร้าง เวลาเรียนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

1.2 ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ สถานศึกษากำหนด

1.3 ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

1.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

1.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2. เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 66 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิต ตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 66 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 11 หน่วยกิต

2.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่าน เกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่าน เกณฑ์การ ประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

3. เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 41 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

3.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 44 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต

3.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่าน เกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

3.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่าน เกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

3.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด สำหรับการจบการศึกษา สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทาง การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตามอัธยาศัย ให้คณะกรรมการของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์ ในแนวปฏิบัติการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ประทุม คงช่วย (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การแกะรูปตัวตลกหนึ่งตะลุง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนจากการ เรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การแกะรูปตัวตลกหนึ่งตะลุง มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.05 อยู่ในระดับ ดีมาก และทักษะ การปฏิบัติงานของนักเรียนจากการเรียนด้วยหน่วย การเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การแกะรูปตัวตลกหนึ่งตะลุง มีค่าเฉลี่ย 2.45 อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน อยู่ในระดับดีมาก มีคะแนนเฉลี่ย 80.46 และมีทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก มีคะแนนเฉลี่ย 80.18

พลจิต หลี่อินทร์ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่องวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 35 คน มีคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ 30 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนร้อยละ 80 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 75 ขึ้นไปและมีคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ย 25.31 คิดเป็นร้อยละ 84.38

ยุวดี จินเมือง (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การร้อยลูกปัดโนรา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสถานศึกษาเครือข่ายคีรีรัตน์ อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า คะแนน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 78.00 คะแนนความสามารถการปฏิบัติ ร้อยลูกปัดโนรา ของนักเรียนเฉลี่ยรวมร้อยละ 90

รัชฎาภรณ์ โพธิ์พฤกษ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการ เรื่อง ท้องถิ่นคลองแม่ลาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการ เรื่อง ท้องถิ่นคลองแม่ลาย สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

สุธีรา อุทโท (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทย โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 35 คน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ 29 คน คิดเป็น ร้อยละ 82.86 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เพ็ญศรี จันปุม (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ในพื้นที่ชุ่มน้ำบึงโขงหลง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารได้อ้างถึงหลักสูตรที่ผู้ตรวจนำมาใช้บ่อยที่สุด และนำมาใช้เป็น แนวนโยบาย วิธีการทำงาน การฝึกทดลองใช้ และเชื่อว่าไม่ใช่เหตุผลเพียงพอที่ผู้บริหารได้ ร่วมมือกับผู้ตรวจสอบ เพื่อช่วยเสริมจุดยืนในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาระบบโรงเรียนให้ แข็งแกร่ง การให้มีที่ปรึกษาภายนอกที่จะช่วยรวบรวมข้อมูล และสนับสนุนให้มีการปรับปรุง โรงเรียนของผู้บริหารเป็นจริงได้ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์สูงชอบที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้ ตรวจสอบมากกว่า นอกจากนี้ผู้บริหารมีความเชื่อว่าพวกเขาเป็นแรงจูงใจที่จะช่วยเพิ่มระดับ การดำเนินงาน และการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้โดยใช้จุดเด่น และบทบาทของผู้ตรวจสอบ และการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงด้วยเช่นกัน

ดวงกมล กิ่งจำปา (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาใน การส่งเสริมงานเทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทาง การศึกษาของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ มาก ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการศึกษาของครูโดยรวม และรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ผดุงเกียรติ ปานแดง (2556, หน้า 125) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบูรณาการภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบูรณาการ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนและการเตรียมหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ยูพา กสิรักษ์ (2556, หน้า 115) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัย พบว่า 1. บทบาทในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ และขนาดใหญ่มีบทบาทมากกว่าผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดเล็ก และ 3. ปัญหาที่พบ ได้แก่ ผู้บริหารไม่ได้กำหนดตารางเรียนสำหรับการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และไม่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนทางการใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮอบคินส์ Hopkins (1985) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับ Valley View School ผลการวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อการจัดหลักสูตร คือ ปัญหาการปรับใช้แผนปฏิบัติของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ขาดหลักสูตรที่มีเฉพาะท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นไม่เรียกร้องให้มีการจัดหลักสูตรระดับท้องถิ่นของตน ไม่มีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อปรับปรุงหลักสูตร

เบรียทริบท์ Breithaupt, (1997) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร โดยการร่วมมือกันโดยเน้นรูปแบบการบูรณาการเทคโนโลยีการเรียนการสอนสำหรับหุ้นส่วนระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการทดสอบต้นแบบนำร่องที่ออกแบบมาเพื่อให้ใช้การเรียนที่อาศัยคอมพิวเตอร์เป็นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพในการสนับสนุนหลักสูตรของตน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาฝึกสอนระดับมัธยมศึกษาที่กำหนดให้เรียนรายวิชาบังคับแทนคอมพิวเตอร์ และได้รับประสบการณ์ทางคอมพิวเตอร์เฉพาะจากการเรียนรายวิชาวิธีการสอน จากนั้นกำหนดให้นักศึกษาฝึกสอนจับคู่กับพี่เลี้ยงที่สนใจร่วมกันพัฒนาการสนับสนุนการใช้คอมพิวเตอร์ ภายในคอมพิวเตอร์ ภายในโครงสร้างของการเป็นหุ้นส่วนระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า 1. การพัฒนาหลักสูตรโดยการมีร่วมมือกันวิธีการที่มีประสิทธิภาพต่อนักศึกษาฝึกสอน และครูพี่เลี้ยงในการใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนหลักสูตรของพวกเขา 2. นักศึกษาฝึกสอนอาจจะจัดการช่วยเหลือจากคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดมาให้ครูพี่เลี้ยงก็ได้ และ 3. ความต้องการที่จะใช้คอมพิวเตอร์มาสนับสนุนหลักสูตร

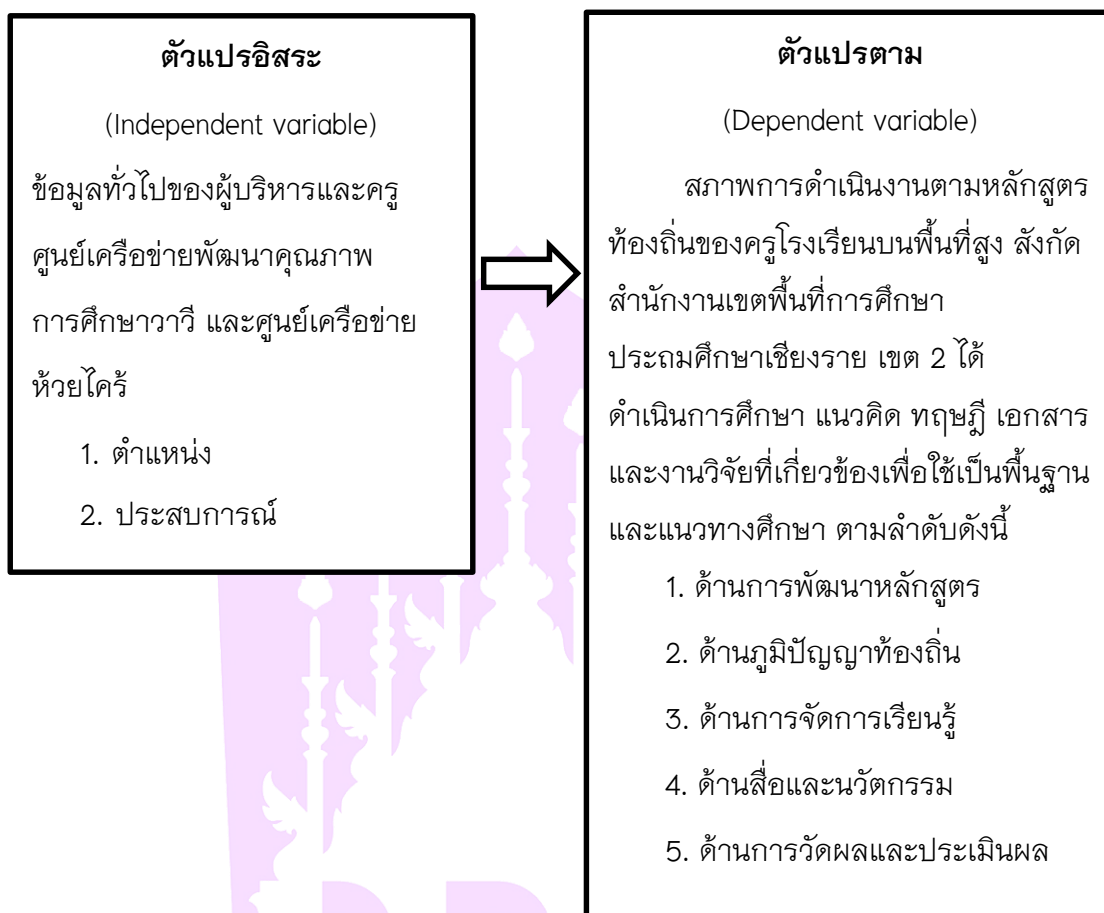
จะต้องเกิดจากความต้องการใช้อย่างแท้จริงของครู ไม่ใช่เป็นคำสั่งจากโรงเรียนหรือจากผู้บริหารระดับเขตการศึกษา

Wither (2000) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการศึกษา เฉพาะที่ พบว่า โครงการพัฒนาหลักสูตรได้ทำให้ครู ชุมชน และนักเรียน สร้างโอกาสการเรียนรู้ ร่วมกันที่สำคัญหลักสูตรได้รับการพัฒนาโดยใช้ความรู้ความสามารถของคนในท้องถิ่น และได้นำมาตราฐานของเนื้อหาสาระของหลักสูตรไปใช้ในการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอน ในโรงเรียน

มูราเดียน Mooradian, (1986) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ที่ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีลักษณะ คือ มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปเป็นบุคคลระดับผู้บริหาร หรือผู้จัดการองค์กร และบุคคลที่ทำงานเกี่ยวกับหลักสูตรในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรนั้นต้องประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษามีการจัดหลักสูตรครอบคลุมทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ปกครอง และท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางศึกษา ตามลำดับดังนี้

ภาพ 4 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครู
โรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 16 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 233 คน โดยจำแนกเป็น

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครู กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie and Morgan (1970, p. 608) ได้แก่ผู้บริหารและครู จำนวน 144 คน และทำการเทียบสัดส่วนของจำนวนครูผู้สอนตามกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ที่	โรงเรียน	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
1	โรงเรียนบ้านวาวี	21	12
2	โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์	22	12
3	โรงเรียนดอยเวียงวิทยา	9	6
4	โรงเรียนบ้านมังกาล่า	10	7
5	โรงเรียนบ้านแม่โง่งเข้า	8	5

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
1	โรงเรียนบ้านนาหว้า	21	12
2	โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์	22	12
3	โรงเรียนดอยเวียงวิทยา	9	6
4	โรงเรียนบ้านมังกาล่า	10	7
5	โรงเรียนบ้านแม่โงะเย้า	8	5
6	โรงเรียนบ้านเสาลี	12	7
7	โรงเรียนบ้านปางกิว	7	4
8	โรงเรียนขุนสรวย	7	4
9	โรงเรียนบ้านดอยช้าง	34	24
10	โรงเรียนบ้านห้วยไคร้	27	16
11	โรงเรียนบ้านห้วยน้ำเย็น	16	10
12	โรงเรียนบ้านห้วยมะฆาง	19	11
13	โรงเรียนบ้านทุ่งพร้าว (เพ็ชร์กสิวิทย์)	23	12
14	โรงเรียนบ้านผาแดงหลวง	9	6
15	โรงเรียนห้วยกัลยา	5	3
16	โรงเรียนแสนเจริญ	7	4
รวม		233	144

ที่มา: ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหว้า และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา
2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตาม
หลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงราย เขต 2

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการทำแบบสอบถาม

2. ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบเพื่อทำนิยามศัพท์เฉพาะและนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามให้ตรงกับเนื้อหาแล้วนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงให้ถูกต้องเหมาะสม

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

4.1 ดร.เกศราพรพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คณบดี อาจารย์มหาวิทยาลัยพะเยา

4.2 ดร.ชูชาติ วิศิษฐ์ลานนท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวชิรวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36

4.3 นายสิทธิพงษ์ รัตนชัยศิลป์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

5. นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item objective congruence) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้และแก้ไข ปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้มีความตรงตามเนื้อหา รวมถึงการใช้ภาษา ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แก่

6.1 โรงเรียนเวียงฟ้าวิทยา จำนวน 10 คน

6.2 โรงเรียนบ้านใหม่แม่ยางมีน จำนวน 10 คน

6.3 โรงเรียนบ้านห้วยเฮี้ย จำนวน 10 คน

ที่ไม่ใช่ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาร์ค (Cronbach) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98

7. นำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้ง

8. สร้างเครื่องมือฉบับสมบูรณ์และนำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ไปขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย จำนวน 16 โรงเรียน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง

3. รับแบบสอบถามกลับคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้จำนวน (F) และร้อยละ (%)

2. สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จังหวัดเชียงราย โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

และใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553, หน้า 69)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50–5.00 หมายถึง ความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50–4.49 หมายถึง ความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50–3.49 หมายถึง ความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50–2.49 หมายถึง ความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00–1.49 หมายถึง ความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เป็นรายด้านโดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยใช้ F-test เปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบนพื้นที่สูง จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ และตรวจสอบรายคู่ Sheffe's

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ ใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\text{สูตร} \quad IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์
 $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\text{สูตร} \quad \alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
 k แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 $\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
 S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1. ค่าร้อยละ (Percentage) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\text{สูตร} \quad P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ

n แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\text{สูตร} \quad \bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$)

$$\text{สูตร} \quad S.D. = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{N}}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร

x แทน ค่าของข้อมูลแต่ละตัวหรือจุดกึ่งกลางชั้นแต่ละตัว

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของประชากร

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมดของประชากร

4. การทดสอบค่าเอฟ (t-test) แบบ Independent เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน (วรรณภา สำลี, 2558)

$$\text{สูตร} \quad t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{S_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}} \quad df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของประชากร

S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมดของประชากร

5. การทดสอบค่าเอฟ (F-test) เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและจำแนกตามอายุ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป (วรรณภา สำลี, 2558)

$$\text{สูตร } F = \frac{S_1^2}{S_2^2}$$

โดยที่ $S_1^2 > S_2^2$ และ $df_1 = n_1 - 1, df_2 = n_2 - 1$

S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

df แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom)

6. การทดสอบ Least Significant Difference (LSD) test เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยประชากรของสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของฟิชเชอร์ (Fisher's Least Significant Difference, LSD)

$$\text{สูตร } =LSD = t_{\frac{\alpha}{2}, n-k} \sqrt{MSW \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}$$

เมื่อ LSD แทน ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบการทดสอบรายคู่

MS_E แทน ค่าความแปรปรวนของ One Way Anova MSE

n_i แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ n_i

n_j แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ n_j

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
F-test	แทน	ค่าสถิติในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปโดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance: One way ANOVA)
t-test	แทน	ค่าสถิติในการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 ประชากรหรือกลุ่มโดยสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มเป็นอิสระต่อกัน (Independent-Sample t-test)
sig.	แทน	ค่าความน่าจะเป็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	ผลทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบายโดยเรียงลำดับเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ส่วนที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนนี้แสดงผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลด้านปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่และประสบการณ์การทำงาน ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละด้านปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

	ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่	ผู้บริหาร	16	11.11
	ครูผู้สอน	128	88.89
	รวม	144	100.00
ประสบการณ์ในการสอน	น้อยกว่า 10 ปี	29	20.14
	จำนวน 10-20 ปี	76	52.78
	20 ปี ขึ้นไป	39	27.08
	รวม	144	100.00

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 144 ตัวอย่าง ในด้านในการปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอน จำนวน 128 คน คิดเป็น ร้อยละ 88.89 และผู้บริหาร จำนวน 16 คน คิดเป็น ร้อยละ 11.11 โดยมีประสบการณ์ในการสอน จำนวน 10-20 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็น ร้อยละ 52.78 รองลงมา 20 ปี ขึ้นไป จำนวน 39 คน คิดเป็น ร้อยละ 27.08 และน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็น ร้อยละ 20.14 ตามลำดับ

**ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2**

ในส่วนนี้เป็นผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและนวัตกรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล สรุปผลงานวิจัยได้ดังนี้

**ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตร
ท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยรวม**

ข้อ	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของ ครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	\bar{X}	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.64	0.62	มากที่สุด	(1)
2	ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.35	0.60	มาก	(2)
3	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.19	0.53	มาก	(5)
4	ด้านสื่อและนวัตกรรม	4.30	0.49	มาก	(3)
5	ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.29	0.50	มาก	(4)
ภาพรวม		4.37	0.51	มาก	

จากตาราง 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก โดยมีด้านการพัฒนาหลักสูตรอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.62) รองลงมาค่าเฉลี่ยระดับมาก คือ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.60) ด้านสื่อและนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.49) ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.50) และด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.53) ตามลำดับ สรุปเป็นรายด้านในตาราง 4-8

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยความเป็ยงเบนมาตรฐานสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตร
ท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง ด้านการพัฒนาหลักสูตร

ข้อ	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	แปลค่า	ลำดับ
1	ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและบริบทของสถานศึกษาและชุมชน	4.83	0.61	มากที่สุด	(1)
2	ผู้บริหารสนับสนุนการพัฒนาสาระการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนอยู่เสมอ	4.47	0.67	มาก	(5)
3	ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น	4.74	0.65	มากที่สุด	(2)
4	ผู้บริหารให้ความรู้หรือจัดอบรมแก่คณะครูในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการจัดหน่วยการเรียนรู้	4.45	0.71	มาก	(4)
5	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดทำแผนพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น	4.69	0.78	มากที่สุด	(3)
ค่าเฉลี่ย		4.64	0.62	มากที่สุด	

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่าด้านการพัฒนาหลักสูตร มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.62) ซึ่งในรายด้านนั้นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือ ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและบริบทของสถานศึกษาและชุมชน ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.61) รองลงมา ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.65) และผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดทำแผนพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.78) และมีความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน คือ ผู้บริหารให้ความรู้หรือจัดอบรมแก่คณะครูในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.67) และผู้บริหารสนับสนุนการพัฒนาสาระการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ความเป็ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตร
 ท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อ	ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	\bar{X}	S.D.	แปลค่า	ลำดับ ที่
1	ผู้บริหารมีการจัดหาข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษา	4.83	0.61	มากที่สุด	(1)
2	ผู้บริหารมีการบริหารจัดการโครงการและ แผนงานเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	4.36	0.65	มาก	(2)
3	ผู้บริหารมีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ	4.35	0.67	มาก	(3)
4	ผู้บริหารมีการให้บริการข้อมูลสารสนเทศ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นกับชุมชนและ หน่วยงานอื่น	4.26	0.84	มาก	(4)
5	ผู้บริหารสร้างเสริมให้ครูและนักเรียนเห็น คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.97	0.72	มาก	(5)
ค่าเฉลี่ย		4.35	0.60	มาก	

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครู
 โรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า
 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.60) ในรายด้าน
 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีการจัดหาข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.61) รองลงมา มีความคิดเห็นในระดับมาก
 เรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการโครงการและ
 แผนงานเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.65) ผู้บริหารมี
 การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.67)
 ผู้บริหารมีการให้บริการข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงานอื่น

($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.84) และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านการจัดการเรียนรู้

ข้อ	ด้านการจัดการเรียนรู้	\bar{X}	SD.	แปลค่า ลำดับ
1	ผู้บริหารกำหนดนโยบายให้ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน	3.38	0.53	มาก (6)
2	ผู้บริหารพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการที่หลากหลาย	4.83	0.61	มากที่สุด
3	ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	4.36	0.65	มาก (2)
4	ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้	4.35	0.67	มาก (3)
5	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูบูรณาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเข้ากับสาระการเรียนรู้ทั่วไป	4.26	0.84	มาก (4)
6	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน	3.97	0.72	มาก (5)
ค่าเฉลี่ย		4.19	0.53	มาก

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่าด้านการจัดการเรียนรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$ S.D. = 0.53) ในรายด้านนั้นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.61) รองลงมา มีความคิดเห็นในระดับมาก เรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.65) ผู้บริหารส่งเสริมให้นำ

ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.67) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูบูรณาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเข้ากับสาระการเรียนรู้ทั่วไป ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.84) ผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.72) และผู้บริหารกำหนดนโยบายให้ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.53) ตามลำดับ

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ความเป็ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านสื่อและนวัตกรรม

ข้อ	ด้านสื่อและนวัตกรรม	\bar{X}	S.D.	แปลค่า	ลำดับที่
1	ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	4.48	0.69	มาก	(2)
2	ผู้บริหารจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น	4.33	0.65	มาก	(3)
3	ผู้บริหารส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ประโยชน์สูงสุด	4.32	0.67	มาก	(4)
4	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่หลากหลาย	4.23	0.83	มาก	(6)
5	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม	3.97	0.72	มาก	(7)
6	ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากร สื่อและนวัตกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เพียงพอและเหมาะสมในการสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้	4.30	0.69	มาก	(5)
7	ผู้บริหารจัดระบบทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น	4.30	0.69	มาก	(5)

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	ด้านสื่อและนวัตกรรม	\bar{X}	S.D.	แปลค่า	ลำดับที่
8	ผู้บริหารส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและใช้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้	4.49	0.79	มาก	(1)
ค่าเฉลี่ย		4.30	0.49	มาก	

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่าด้านสื่อและนวัตกรรม มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.49) มีความคิดเห็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้ง 8 ด้าน โดยสูงสุด ผู้บริหารส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและใช้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.79) รองลงมา ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.69) ผู้บริหารจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.65) ผู้บริหารส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.67) ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากร สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เพียงพอและเหมาะสมในการสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้ และผู้บริหารจัดระบบทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.69) ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.83) และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตร
 ท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านการวัดผลและประเมินผล

ข้อ	ด้านการวัดผลและประเมินผล	\bar{X}	SD.	แปลค่า	ลำดับ
1	ผู้บริหารจัดระบบการวัดผลและประเมินผลตาม สภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย	4.00	0.65	มาก	(6)
2	ผู้บริหารประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดย การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	4.49	0.61	มาก	(1)
3	ผู้บริหารนำข้อมูลสารสนเทศและผลการประเมิน ไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงพัฒนางานของ โรงเรียน	4.43	0.59	มาก	(3)
4	ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง	4.47	0.65	มาก	(2)
5	ผู้บริหารเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสารสนเทศด้าน การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ	4.21	0.83	มาก	(4)
6	ผู้บริหารนำผลการประเมินมาปรับปรุง และพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นอยู่เสมอ	4.15	0.74	มาก	(5)
ค่าเฉลี่ย		4.29	0.50	มาก	

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครู
 โรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า
 ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.50) ในราย
 ด้านนั้นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 ด้าน โดยสูงสุด คือ ผู้บริหารประเมินผลการใช้
 หลักสูตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.61) รองลงมา ผู้บริหารมี
 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.65) ผู้บริหารนำข้อมูลสารสนเทศและผลการประเมินไปใช้
 ในการตัดสินใจและปรับปรุงพัฒนางานของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.59) ผู้บริหาร
 เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสารสนเทศด้านการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.83) ผู้บริหารนำผลการประเมินมาปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.74) และผู้บริหารจัดระบบการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย

ในส่วนนี้เป็นการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ค่าสถิติในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปโดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance: One way ANOVA) โดยใช้ค่าสถิติแบบ F-Test และเมื่อยอมรับสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงนำมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Multiple Comparison) โดยวิธีการทดสอบ Least Significant Difference (LSD) test ในด้านประสิทธิภาพการทำงาน ทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ตั้งสมมติฐานในการทดสอบได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ มีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน

ตาราง 9 ทดสอบความแตกต่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่กับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 (n = 144)

ข้อ	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่	N	\bar{X}	SD.	t.	Sig.
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	ผู้บริหาร	16	4.77	0.31	2.570	0.011*
		ครูผู้สอน	128	4.53	0.76		
		รวม	144	4.64	0.62		
2	ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	ผู้บริหาร	16	4.52	0.43	3.127	0.002*
		ครูผู้สอน	128	4.23	0.67		
		รวม	144	4.35	0.60		

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อ	สภาพการดำเนินงานตาม หลักสูตรท้องถิ่นของครู โรงเรียนบนพื้นที่สูง	ตำแหน่งใน การปฏิบัติ หน้าที่	N	\bar{X}	SD.	t.	Sig.
3	ด้านการจัดการเรียนรู้	ผู้บริหาร	16	4.35	0.40	3.302	0.001*
		ครูผู้สอน	128	4.07	0.59		
		รวม	144	4.19	0.53		
4	ด้านสื่อและนวัตกรรม	ผู้บริหาร	16	4.45	0.36	3.602	0.000*
		ครูผู้สอน	128	4.18	0.54		
		รวม	144	4.30	0.49		
5	ด้านการวัดผลและ ประเมินผล	ผู้บริหาร	16	4.44	0.50	3.405	0.001*
		ครูผู้สอน	128	4.17	0.46		
		รวม	144	4.29	0.50		
ภาพรวม		ผู้บริหาร	16	4.51	0.36	3.372	0.001*
		ครูผู้สอน	128	4.25	0.57		
		รวม	144	4.37	0.51		

* อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 9 พบว่า ผลทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่กับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ใช้สถิติทดสอบแบบ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ในรายด้านการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ผลทดสอบมีค่า Sig. < .05 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและนวัตกรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล

ผลการทดสอบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นในภาพรวม มีค่า t-test = 3.372, Sig. = 0.001 < .05 สรุปผลการทดสอบ ได้ว่า ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกันมีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน โดยกลุ่มบุคลากรตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารจะมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตาม

หลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สูงกว่า กลุ่มบุคลากรตำแหน่งในด้านประสบการณ์การทำงาน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์การทำงาน มีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน

ตาราง 10 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์การทำงาน กับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตร
 ท้องถิ่นของครูโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 (n = 144)

ข้อ	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตร ท้องถิ่นของครูโรงเรียนพื้นที่สูง	แหล่งความ แปรปรวน		ผลรวมของ กำลังสองของ ค่าเบี่ยงเบน		ค่าเฉลี่ยความ เบี่ยงเบนกำลังสอง	F	Sig.
		ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม			
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	7.013	2.0	3.507	10.352	0.000*	
		ภายในกลุ่ม	47.759	141.0	0.339			
		รวม	54.772	143.0				
2	ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระหว่างกลุ่ม	6.533	2.0	3.266	10.334	0.000*	
		ภายในกลุ่ม	44.565	141.0	0.316			
		รวม	51.097	143.0				
3	ด้านการจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	4.727	2.0	2.364	9.240	0.000*	
		ภายในกลุ่ม	36.068	141.0	0.256			
		รวม	40.796	143.0				

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตร ท้องถิ่นของครูโรงเรียนในพื้นที่สูง	แหล่งความ แปรปรวน	ผลรวมของ		ค่าเฉลี่ยความ เบี่ยงเบนกำลังสอง	F	Sig.
			กำลังสองของ ค่าเบี่ยงเบน	องศาอิสระ			
4	ด้านสื่อและนวัตกรรม	ระหว่างกลุ่ม	4.075	2.0	2.037	9.487	0.000*
		ภายในกลุ่ม	30.282	141.0	0.215		
		รวม	34.357	143.0			
5	ด้านการวัดผลและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	1.670	2.0	0.835	3.516	0.032*
		ภายในกลุ่ม	33.483	141.0	0.237		
		รวม	35.153	143.0			
	ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	4.569	2.0	2.284	10.074	0.000*
		ภายในกลุ่ม	31.973	141.0	0.227		
		รวม	36.542	143.0			

* อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 10 พบว่า ผลการวิเคราะห์ทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์ในการสอน กับ สภาพการดำเนินงานตาม หลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 ใช้สถิติทดสอบแบบ F-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ในรายด้านการ บริหารหลักสูตรท้องถิ่นผลทดสอบมีค่า Sig. < .05 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและนวัตกรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล

ผลการทดสอบสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง ในภาพรวม มีค่า F-test = 10.074, Sig. = 0.000 < .05 สรุปผลการทดสอบ ได้ว่า ปัจจัย ลักษณะส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์ในการสอน ที่ต่างกัน มีผลต่อสภาพการดำเนินงานตาม หลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จึงนำมาทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Multiple Comparison) วิธีทดสอบ Least Significant Difference (LSD) test ดังตารางที่ 4.10

ตาราง 11 ทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้าน ประสบการณ์การทำงานกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 (n = 144)

ข้อ	สภาพการดำเนินงานตาม		น้อยกว่า 10 ปี	จำนวน 10-20 ปี	20 ปี ขึ้นไป
	หลักสูตรท้องถิ่นของครู โรงเรียนบนพื้นที่สูง	\bar{X}			
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตร		4.24	4.66	4.89
	น้อยกว่า 10 ปี	4.24		0.42*	0.65*
	จำนวน 10-20 ปี	4.66			0.23*
	20 ปี ขึ้นไป	4.89			
2	ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น		3.94	4.43	4.52
	น้อยกว่า 10 ปี	3.94		0.49*	0.59*
	จำนวน 10-20 ปี	4.43			0.10*
	20 ปี ขึ้นไป	4.52			

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ	สภาพการดำเนินงานตาม		น้อยกว่า 10 ปี	จำนวน 10-20 ปี	20 ปี ขึ้นไป
	หลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียน บนพื้นที่สูง	\bar{X}			
3	ด้านการจัดการเรียนรู้		3.86	4.22	4.38
	น้อยกว่า 10 ปี	3.86		0.37*	0.52*
	จำนวน 10-20 ปี	4.22			0.16*
	20 ปี ขึ้นไป	4.38			
4	ด้านสื่อและนวัตกรรม		3.97	4.41	4.33
	น้อยกว่า 10 ปี	3.97		0.44*	0.35*
	จำนวน 10-20 ปี	4.41			
	20 ปี ขึ้นไป	4.33			
5	ด้านการวัดผลและประเมินผล		4.09	4.32	4.39
	น้อยกว่า 10 ปี	4.09		0.23*	0.31*
	จำนวน 10-20 ปี	4.32			
	20 ปี ขึ้นไป	4.39			
ภาพรวม			4.03	4.40	4.54
น้อยกว่า 10 ปี			4.03		0.37*
จำนวน 10-20 ปี			4.40		0.14*
20 ปี ขึ้นไป			4.54		

* อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 11 พบว่า ผลการทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์การทำงานกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและนวัตกรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สรุปผลการวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยความแตกต่างกับด้านประสบการณ์การทำงาน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ 1) กลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อ

กลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูงโดยรวมแตกต่างกับ กลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน จำนวน 10-20 ปี และ 20 ปี ขึ้นไป และ กลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน จำนวน 10-20 ปี มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูงโดยรวม แตกต่างกับกลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน 20 ปี ขึ้นไป

บทที่ 5

บทสรุป

สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมุติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผลการวิจัย
6. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารและครู ในอำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูงต่างกัน
2. ผู้บริหารและครู ในอำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูงต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา การศึกษาวารี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 16 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 233 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา การศึกษาวารี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จากทั้ง 16 โรงเรียนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ R.V. krejcie and D.W. Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพัฒนาหลักสูตร จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 ข้อ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ 4) ด้านสื่อและนวัตกรรม จำนวน 8 ข้อ และ 5) ด้านวัดและประเมินผล จำนวน 6 ข้อ รวมทั้งหมด 30 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 เป็นรายด้านโดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยสถิติแบบ t-test ค่าสถิติในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปโดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance: One way ANOVA) โดยใช้ค่าสถิติแบบ F-test และเมื่อยอมรับสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงนำมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Multiple Comparison) โดยวิธีการทดสอบ Least Significant Difference (LSD) test

สรุปผลวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ค้นพบสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่เป็นครู ร้อยละ 88.89 และผู้บริหาร ร้อยละ 11.11 โดยมีประสบการณ์การทำงาน จำนวน 10–20 ปี ร้อยละ 52.78 รองลงมา 20 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 27.08 และน้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 20.14 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.51) โดยมีสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร รองลงมา ระดับมาก ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสื่อและนวัตกรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ สรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.62) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสูงสุด ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและบริบทของสถานศึกษาและชุมชน ($\bar{X} = 4.83$) รองลงมา ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดทำแผนพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ผู้บริหารให้ความรู้หรือจัดอบรมแก่คณะครูในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ และผู้บริหารสนับสนุนการพัฒนาสาระการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนอยู่เสมอ ตามลำดับ

2.2 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.60) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารมีการจัดหาข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.83$) รองลงมา มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการโครงการและแผนงานเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารมีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารมีการให้บริการข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงานอื่น และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามลำดับ

2.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.53) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.83$) มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูบูรณาการใช้หลักสูตร

ท้องถิ่นเข้ากับสาระการเรียนรู้ทั่วไป ผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่หลากหลายเหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของผู้เรียนและผู้บริหารกำหนดนโยบายให้ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ตามลำดับ

2.4 ด้านสื่อและนวัตกรรมมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.49) โดยสูงสุด ผู้บริหารส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและใช้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมา ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ผู้บริหารจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ผู้บริหารส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ผู้บริหารจัดให้มีการจัดสรรทรัพยากร สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เพียงพอและเหมาะสมในการสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารจัดระบบทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่หลากหลาย และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตามลำดับ

2.5 ด้านการวัดผลและประเมินผลมีความคิดเห็นระดับ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.50) โดยสูงสุดคือ ผู้บริหารประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมา ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารนำข้อมูลสารสนเทศและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนางานของโรงเรียน ผู้บริหารเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสารสนเทศด้านการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ผู้บริหารนำผลการประเมินมาปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ และผู้บริหารจัดระบบการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามลำดับ

3. ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 สรุปผลการทดสอบรายด้านได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ มีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน

ผลการทดสอบปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ต่างกันมีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน โดยกลุ่มบุคลากรตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารจะมีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบนพื้นที่สูงสูงกว่า กลุ่มบุคลากรตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ครู อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สมมติฐานย่อย ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์ในการทำงาน มีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน

ผลการทดสอบปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์การทำงาน ที่ต่างกันมีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยความแตกต่างกับด้านประสบการณ์การทำงาน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ 1) กลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ต่ำกว่า กลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน จำนวน 10-20 ปี และ 20 ปี ขึ้นไป และ 2) กลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน จำนวน 10-20 ปี มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ต่ำกว่า กลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน 20 ปี ขึ้นไป

อภิปรายผล

ผลวิจัยสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่ค้นพบนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์งานวิจัยได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ระดับมาก โดยมีสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาในระดับมาก ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ

ซึ่งในด้านการพัฒนาหลักสูตรสูงสุด ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและบริบทของสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับแนวคิด เจลีย์ว ดอนกวนเจ้า (2559) พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีค่านิยมรักความเป็นไทยอยู่ในระดับสูงที่สุด และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ผลการศึกษาประสิทธิผลของการขยายผลการใช้หลักสูตร พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีค่านิยมรักความเป็นไทยอยู่ในระดับสูงที่สุด และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงสุด ผู้บริหารมีการจัดหาข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษา สอดคล้องแนวคิด เพลินพิศ ธรรมรัตน์ (2559) พบว่า ระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร ดำเนินการโดยใช้ชุมชน โรงเรียน และผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้สูงสุด ผู้บริหารพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดนุชลีคล้ายวันเพ็ญ (2553) พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมและรายด้านต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมและรายด้านต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านสื่อและนวัตกรรมสูงสุด ผู้บริหารส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและใช้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิด ปฏิญา จริตไทย (2559) พบว่า 1) บทบาทผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้รองลงมา คือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และ 2) บทบาทผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครู ในภาพรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการวัดและ

ประเมินผลสูงสุด ผู้บริหารประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สอดคล้องกับแนวคิด ศิริพรรณ ไชยา (2559) พบว่า 1) ด้านหลักสูตรบูรณาการที่มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน สถานการณ์ท้องถิ่นและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ “ลำไยพืชเศรษฐกิจท้องถิ่น” ส่งเสริมการประกอบอาชีพทำ สวนลำไย สำหรับนักเรียนโรงเรียนสอพิทยาคมจังหวัดเชียงใหม่ สูงกว่า ก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะการปฏิบัติงานประกอบอาชีพทำสวนลำไยของนักเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดีถึงระดับดีมาก เมื่อเทียบกับเกณฑ์การแปลผลผ่านเกณฑ์การประเมิน 4) เจตคตินักเรียนต่อหลักสูตรบูรณาการ “ลำไยพืชเศรษฐกิจท้องถิ่น” ส่งเสริมการประกอบอาชีพทำสวนลำไยสำหรับนักเรียนโรงเรียนสอพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ นักเรียนมีเจตคติระดับมาก

2. จากวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์มีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน โดยผลวิจัยพบว่า กลุ่มบุคลากรตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารจะมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 สูงกว่ากลุ่มบุคลากรตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ครู ด้านประสบการณ์การทำงาน พบว่ากลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ต่ำกว่ากลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน จำนวน 10-20 ปี และ 20 ปี ขึ้นไป และ กลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน จำนวน 10-20 ปี มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ต่ำกว่ากลุ่มบุคลากรประสบการณ์การทำงาน 20 ปี ขึ้นไป

ข้อจำกัดในงานวิจัย

จากงานวิจัยสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ได้มีข้อจำกัดในการจัดทำดังนี้

1. งานวิจัยนี้เป็นสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ในการให้ข้อมูลเพราะด้วยพื้นที่การออกสำรวจและวิธีการสุ่มตัวอย่างในการดำเนินการวิจัยมีอย่างจำกัด
2. งานวิจัยนี้ระยะเวลาในการศึกษาและทำการสำรวจแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ระยะเวลาจำนวน 60 วัน ซึ่งเป็นการศึกษาในช่วงระยะที่สั้นและจำกัดในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 นำเสนอเป็นข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้และข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้

จากผลวิจัยบุคลากรมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ระดับมากที่สุดในด้านการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาโดยการบริหารงานวิชาการเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตรได้มาตรฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ วิธีการสอนทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น ควรบริหารจัดการทางด้านงานวิชาการภายในและภายนอกโรงเรียน มีการพัฒนาสาระหลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีการวางแผนด้านการวิชาการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา การแนะแนวและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร จัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาการจัดระบบควบคุมภายในและหน่วยงานอื่น ๆ ส่งเสริมแนวความคิดหลักการการบริหารงานวิชาการที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรมีความตระหนักและร่วมมือกันพัฒนางานวิชาการอย่างจริงจัง รวมไปถึงการบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียนให้มีระบบและแบบแผนเป็นขั้นตอน การบริหารงานวิชาการต้องสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนมีเนื้อหาที่น่าสนใจโดดเด่นและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้ดี มีการบริหารจัดการงานบริหารวิชาการโดยมุ่งเน้น

การสร้างและพัฒนามาตรฐานหลักสูตร มีการบริหารงานวิชาการที่นำไปสู่การเชื่อมโยงและถ่ายโอนความรู้พัฒนาคุณภาพและสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

จากผลวิจัยที่พบว่าปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากรมีผลต่อสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 แตกต่างกัน จึงควรให้ความสำคัญกับการจัดความพร้อมในสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง ควรมีการจัดวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนได้อย่างพอเพียง ความพร้อมของอุปกรณ์ในการผลิตสื่อการเรียนในห้อง การจัดระบบการบริหารภายในโรงเรียนให้บรรลุผลตามมาตรฐาน ส่งเสริมให้บุคลากรได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญในปรัชญาการศึกษาโดยทำการวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานบริหารงานวิชาการอย่างละเอียด

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง โดยเปรียบเทียบหรือจำแนกตามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของบุคลากรในแต่ละพื้นที่เปรียบเทียบกับกันเพื่อทราบถึงความแตกต่างในสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนที่ต่างกันจะมีสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูงที่ต่างกันใด

งานวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง โดยนำปัจจัยหรือตัวแปรอื่นที่น่าสนใจมาศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นต่อไปและสามารถใช้เป็นงานวิจัยอ้างอิงของผู้สนใจได้

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยพะเยา
UNIVERSITY OF PHAYAO

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ งามฉวี. (2554). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการปั้นตุ๊กตา
ชาววัง. วารสารราชพฤษ์, 17(3), 101-111.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **สรุปผลการสัมมนา เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตร
ที่พึงประสงค์.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระ
การเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมวิชาการ. (2540). **การพัฒนารายวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นในหลักสูตร
ระดับมัธยมศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมวิชาการ.
- กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร
และการจัดการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ชนัท ธาตุทอง. (2552). **เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.** นครปฐม:
เพชรเกษมการพิมพ์.
- จรรยา วงศ์สายัณห์. (2520). **การศึกษากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี.** กรุงเทพฯ:
วัฒนาพานิช
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์. **การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ:
อลีนเพลส.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2526). **เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา.** นนทบุรี: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.** กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. (2521). **หลักการทฤษฎีเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา.**
กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. (2526). **เทคโนโลยีทางการศึกษา (หลักการและแนวปฏิบัติ).** กรุงเทพฯ:
วัฒนาพานิช.
- เดือน คำดี. (2545). **ศาสนศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2).** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงกมล กิ่งจำปา. (2555). **บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมงานเทคโนโลยี**

- ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.
- ทัศนีย์ ทองไชย. (2542). **สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ธวัช ปุณโณทก. (2537). **วรรณกรรมท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอราวัณการพิมพ์.
- นันทสาร สีสลับ. (2541). **ภูมิปัญญาไทย. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศิลปวัฒนธรรม, 41(2), 17-20.**
- นิคม ชมพูหลง. (2544). **เทคนิคและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (ฉบับปรับปรุง).** มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- นุชลี คล้ายวันเพ็ญ. (2553). **การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนคร.** สารนิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- บุรินทร์ พิมมงละ. (2555). **การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ทศนศิลป์ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร.** ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7).** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.
- บุญเลี้ยง ทুমทอง. (2553). **การพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญญา จริตไทย. (2559). **การศึกษาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา.** วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.
- ปวิชญา เนียมคำ. (2558). **การพัฒนาหลักสูตรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หนังสือวัดสว่างอารมณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.** วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.
- ประทุม คงช่วย. (2552). **การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องการแกะรูปตัวตลกหนังตะลุง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

- อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ประเวศ ะสี. (2532). **ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่มที่ 1.** กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งกรุฟ.
- ประเวศ ะสี. (2536). **ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่มที่ 2.** กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งกรุฟ.
- ปราโมทย์ จันท์เรือง. (2552). **การออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญด้านการคิดและการเรียนรู้.** ลพบุรี: ท.การพิมพ์.
- ปรีชา อุษตระกูล. (2539). **เอกสารประกอบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการศึกษา นอกระบบในประสบการณ์วิชาชีพ การศึกษานอกระบบ (หน่วยที่ 1-8).** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เป็รื่อง กุมุท. (2519). **การวิจัยและนวัตกรรมการสอน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ผดุงเกียรติ ปานแดง. (2556). **สภาพและปัญหาการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 2.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- พูลจิต หลี่อินทร์. (2556). **การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่องวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนหนองเม็ก.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- เพ็ญศรี จันปุม. (2554). **การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1.** วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, สมุทรปราการ.
- พระยาอนุমানราชชน. (2531). **วัฒนธรรมเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 5).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์ทหารราบ.
- เพลินพิศ ธรรมรัตน์, ถาดทอง ปานศุภวัชร และพจมาน ชำนาญกิจ. (2559). **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา: การปลูกยางพารา ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.** สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภัทรวดี อุดมมนกุล. (2545). **การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร**

- สถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มะลิวรรณ ศรีพันธ์. (2553). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทอผ้าฝ้ายย้อมโคลน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน อาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียน **ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- มารุต พัฒผล. (2556). การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ เอ็น ปริ้นท์.
- มาลินี สวยคำข้าว. (2538). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน **สังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการ **พัฒนาอย่างยั่งยืน**. เชียงใหม่: นพบุรุษการพิมพ์.
- ยุพา กสิรักษ์. (2556). บทบาทในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.**, 6(2), 115-129.
- ยุวดี จีนเมือง. (2553). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องการร้อยลูกปัดโนรา **กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6** ในสถานศึกษาเครือข่ายศิรรัตน์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- รัชฎาภรณ์ โพธิ์พฤกษ์. (2554). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องท้องถิ่น **คลองแม่ลาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, กำแพงเพชร.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2551). การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอด **ภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2536). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: ความรู้และประสบการณ์ท้องถิ่น **กับการพัฒนาหลักสูตร ในประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและ วิทยวิธีทางการสอน หน่วยที่ 6**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). การปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.

- รุ่ง แก้วแดง. (2543) **ปฏิวัติการศึกษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ:
พินเนศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์.
- ล้อม เพ็งแก้ว. (2544). **ข้อเขียนว่าด้วยความหมายและที่มาของคำในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ:
ศยาม.
- วรรณภา ลำลี. (2558). **การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5**. วิทยานิพนธ์ ค.ม.,
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช. (2544). **การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ:
เซ็นเตอร์ดีสคัฟเวอร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง**. กรุงเทพฯ:
อาร์ แอนด์ พรินท์.
- ศิริพรรณ ไชยา. (2562). **การพัฒนาหลักสูตร "ลำไยพืชเศรษฐกิจท้องถิ่น" เพื่อส่งเสริม
ทักษะการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนสออดพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่.
เชียงใหม่: โรงพิมพ์โรงเรียนสออดพิทยาคม.**
- ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี และศูนย์เครือข่ายห้วยไคร้ อำเภอแม่สรวย สังกัด
(2563), **สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จังหวัด
เชียงราย ปีการศึกษา 2563**, เชียงราย.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สมจิต จันทรฉาย. (2532). **การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน**. นครปฐม:
โรงพิมพ์เพชรเกษมพรินท์ติ้ง.
- สามารถ จันทรสุรีย์. (2534). **ภูมิปัญญาชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สาร สารทัศน์นันทน์. (2543). **การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน.
วารสารวัฒนธรรมไทย, 38(2), 15-18.**
- สิริอร วิชชาวุธ. (2554). **จิตวิทยาการเป็นผู้นำ**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนน อมรวินวัฒน์. (2533). **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนมสนิการ**. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ตรีรัตนสาร.
- สุฉิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2540). **หลักสูตรวิชาชุดक्रमัธยม ตามระเบียบว่าด้วยการสอบ**

- วิชาชุดครู พ.ศ. 2505 วิชาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุธีรา อุทโท. (2553). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องศิลปวัฒนธรรมและประเพณี
ผู้ไทยโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สุรางค์ ไควตระกูล. (2550). **จิตวิทยาการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
 โรงพิมพ์ด้านสุทธาการพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2533). **ภูมิปัญญาไทย.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). **แผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 8**
(พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2535). **ภูมิปัญญาชาวบ้าน.** กรุงเทพฯ:
 ม.ป.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการ**
จัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.**
 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร.**
 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **สรุปสาระสำคัญ**
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564.
 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนัก
 นายกรัฐมนตรี.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา.** กรุงเทพฯ:
 โรงพิมพ์อาร์แอนด์ ปรีน.
- อังกูล สมคะเนย. (2535). **สภาพการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร**
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี.
 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อินทิรา หิรัญสาย. (2545). ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. **วารสารวิชาการ, 5(10),**
 18-22.
- อุดม เขวกี้วงศ์. (2545). **หลักสูตรท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้.**

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา.

อุทัย แสงสุวรรณ และคณะ. (2547). **โครงการวิจัยการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับชุมชนในเขตพื้นที่สูง (ชนเผ่า) ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2535). แนวคิดการศึกษากับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.

วารสารครุศาสตร์, 27(2), 15-20.

ออมสิน จตุพร. (2560). **การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวทางการศึกษาอิงถิ่นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา: กรณีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดนครสวรรค์.** วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

Beauchamp, G. A. (1975). **Curriculum Theory (3rd ed).** Wilmette Illinois:

The Kagg Press.

Breithaupt, D. L. (1997). Collaborative Curriculum Development: An Instructional Technology International Model for School–University Partnerships.

Dissertation Abstracts International, 58(5), 1668–A.

Brown, J.W., D.K. Norberg and K.S. Srygley. (1973). **Administering Education Media: Instruction Technology and Library Services.** New York: McGraw–Hill Book.

Cochran, W. G. (1977). **Sampling Techniques.** New Delhi: Wiley Eastern

Gerlach; and Ely. (1971). **Teaching and Media: A Systematic Approach.** MA: Allyn and Bacon.

Heinich, Robert and others. (1985). **Instructional Media and the New Technologies instruction.** New York: John Wiley & Son.

Hopkin, W. W. (1985). A Case Study of Curriculum Planning Under the 45–15

Plan and the Traditional School Year in the Valley View School District

(Forty–Five–Fifteen). **Dissertation Abstracts International,** 46(07), 1824–A.

Hough, B., and Duncan, K. (1970). **Teaching description and analysis.** Addison: Westlu.

J.A., Morton. (1971). **Organizing for Innovation a Systems Approach to Technical Management.** New York: McGraw–hill.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.

Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

L, Shores. (1960). **Instructional Materials: An instruction for Teacher**. New York: The Ronald Press Company.

Mooradian, E.D. (1986). Curriculum Planning in a Selected School District that Lacks of Curriculum staff works. **Distraction Abstracts International**, 11(1), 3238–A.

Oliva, P.F. (1992). **Developing the curriculum** (3rd ed.). New York: Harper Collins.

Oliva, P.F. (2009). **Developing the Curriculum** (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Saylor, J.G., Alexander, (1981). **Curriculum planning for better teacher and learning** (4th ed.). New York: Winston.

Stufflebeam, D.L., & et al. (1971). **Educational Evaluation and Decision–Making**. Itasca, Illinois: Peacock.

Taba, H. (1962). **Curriculum development: theory and practice**. New York: Brace & World.

Thomas, H. (1971). **Pilot Project Development Invention**. Cambridge: M.I.T. Press.

Wither, S.E. (2000). **Local Curriculum Development and Place–Based Education**.

Retrieved May 25, 2012, from <http://thailis.uni.th/dao/detail.Nsp>

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพะเยา
UNIVERSITY OF PHAYAO

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. ดร.เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ	อาจารย์มหาวิทยาลัยพะเยา
2. ดร.ชูชาติ วิศิษฐ์ลานนท์	ผู้อำนวยการโรงเรียนวาวีวิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 36
3. นายสิทธิพงษ์ รัตนชัยศิลป์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยชมภู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับผู้บริหาร)

เรื่อง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากท่าน เป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวอังคณา เพชรดิน

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในหน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. ตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่

ผู้บริหาร

ครูผู้สอน

2. ประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 5 ข้อ

น้อยกว่า 10 ปี

10-20 ปี

20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบน

พื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นระดับ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง อยู่ในระดับมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก

3 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง อยู่ในระดับปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง ระดับน้อย

1 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบรบือพื้นที่สูง	ระดับการสภาพการดำเนินงาน ตามหลักสูตรท้องถิ่นของครู โรงเรียนบรบือพื้นที่สูง				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร						
1	ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้อง กับหลักสูตรแกนกลางและบริบทของ สถานศึกษาและชุมชน					
2	ผู้บริหารสนับสนุนการพัฒนาสาระการเรียนรู้ หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนอยู่เสมอ					
3	ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายของโรงเรียนเพื่อ การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น					
4	ผู้บริหารให้ความรู้หรือจัดอบรมแก่คณะครูใน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับการจัดหน่วยการเรียนรู้					
5	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดทำแผนพัฒนาผู้เรียน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น					
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น						
6	ผู้บริหารมีการจัดหาข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษา					
7	ผู้บริหารมีการบริหารจัดการโครงการและ แผนงานเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิ ปัญญาท้องถิ่น					
8	ผู้บริหารมีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ					
9	ผู้บริหารมีการให้บริการข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงานอื่น					

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ระดับการสภาพการดำเนินงาน ตามหลักสูตรท้องถิ่นของครู โรงเรียนบนพื้นที่สูง				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (ต่อ)						
10	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเห็นคุณค่า ของภูมิปัญญาท้องถิ่น					
3. ด้านการจัดการเรียนรู้						
11	ผู้บริหารกำหนดนโยบายให้ครูจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน					
12	ผู้บริหารพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการที่หลากหลาย					
13	ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านมีส่วน ร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น					
14	ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามา มีส่วนร่วมในการเรียนรู้					
15	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูบูรณาการใช้หลักสูตร ท้องถิ่นเข้ากับสาระการเรียนรู้ทั่วไป					
16	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่ หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถ และ ความต้องการของผู้เรียน					
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม						
17	ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัด กิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา					
18	ผู้บริหารจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ภายในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ ท้องถิ่น					

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ระดับการสภาพการดำเนินงาน ตามหลักสูตรท้องถิ่นของครู โรงเรียนบนพื้นที่สูง				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม (ต่อ)						
19	ผู้บริหารส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ประโยชน์สูงสุด					
20	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่หลากหลาย					
21	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างเหมาะสม					
22	ผู้บริหารจัดสรรให้มีทรัพยากร สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อันหลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เพียงพอและเหมาะสมในการสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้					
23	ผู้บริหารจัดระบบทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น					
24	ผู้บริหารส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและใช้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้					
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล						
25	ผู้บริหารจัดระบบการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย					

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบรบบุรีศรีสุริเยศ	ระดับการสภาพการดำเนินงาน ตามหลักสูตรท้องถิ่นของครู โรงเรียนบรบบุรีศรีสุริเยศ				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล (ต่อ)						
26	ผู้บริหารประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดย การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย					
27	ผู้บริหารนำข้อมูลสารสนเทศและผลการ ประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงพัฒนา งานของโรงเรียน					
28	ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง					
29	ผู้บริหารเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสารสนเทศด้าน การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ					
30	ผู้บริหารนำผลการประเมินมาปรับปรุง และ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่เสมอ					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับครู)
เรื่อง การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบนพื้นที่สูง อำเภอแม่สรวย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวอังคณา เพชรดิน

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในหน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. ตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่
 - ผู้บริหาร
 - ครูผู้สอน
2. ประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 5 ข้อ
 - น้อยกว่า 10 ปี
 - 10–20 ปี
 - 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นระดับ ดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก
- 3 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง ระดับน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ระดับสภาพการดำเนินงานตาม หลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียน บนพื้นที่สูง				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร						
1	ครูมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางและบริบทของสถานศึกษา และชุมชน					
2	ครูมีการสนับสนุนและพัฒนาสาระการเรียนรู้ หลักสูตรของโรงเรียนอยู่เสมอ					
3	ครูมีการปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนเพื่อ การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร					
4	ครูให้ความรู้หรือจัดอบรมแก่คณะครูใน สถานศึกษาในเรื่องการจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับการจัดหน่วยการเรียนรู้					
5	คณะครูจัดทำแผนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ สอดคล้องกับหลักสูตร					
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น						
6	ครูมีการจัดหาข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษา					
7	ครูมีการบริหารจัดการโครงการและแผนงาน เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น					
8	ครูมีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ					
9	ครูมีการให้บริการข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงาน					

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ระดับสภาพการดำเนินงานตาม หลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียน บนพื้นที่สูง				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (ต่อ)						
10	ครูส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา ท้องถิ่น					
3. ด้านการจัดการเรียนรู้						
11	ครูปฏิบัติตามนโยบายในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน					
12	ครูมีการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการที่หลากหลาย					
13	ครูส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และกำหนดการจัดการ เรียนการสอนในสถานศึกษา					
14	ครูส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วน ร่วมในการเรียนรู้					
15	ครูมีการจัดการเรียนการสอนโดยมีการบูรณา การใช้หลักสูตรท้องถิ่นเข้ากับสาระการเรียนรู้ ทั่วไป					
16	ครูจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่หลากหลาย เหมาะสม กับความสามารถ และ ความต้องการของผู้เรียน					
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม						
17	ครูนำงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร งบประมาณมาใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด					

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ระดับสภาพการดำเนินงานตาม หลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียน บนพื้นที่สูง				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม (ต่อ)						
18.	ครูมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ภายในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ ท้องถิ่น					
19	ครูมีการส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรและ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ประโยชน์สูงสุด					
20	ครูมีการใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่ หลากหลาย					
21	ครูมีการใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการ เรียนรู้ที่เหมาะสม					
22	ครูมีการจัดสรรให้มีทรัพยากร สื่อและ นวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาให้เพียงพอและ เหมาะสมในการสนับสนุนการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองของผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้					
23	ครูมีการจัดระบบทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ สื่อ และนวัตกรรมภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของ ผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น					
24	ครูมีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและ ใช้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้					

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ระดับสภาพการดำเนินงานตาม หลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียน บนพื้นที่สูง				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล						
25	ครูมีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย					
26	ครูมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดย การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย					
27	ครูมีการนำข้อมูลสารสนเทศและผลการ ประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงพัฒนา งานของโรงเรียน					
28	ครูมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและ รายงานผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง					
29	ครูมีการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสารสนเทศด้าน การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ					
30	ครูมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุง และ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่เสมอ					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค ผลการตรวจค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (Item Congruence Index: IOC)

สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยาม
 $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถาม คือ

- 1) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้
- 2) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับผู้บริหาร)

เรื่อง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	สรุปความ สอดคล้อง
		1	2	3		
ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร						
1	ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางและบริบทของสถานศึกษา และชุมชน	1	1	1	1	สอดคล้อง
2	ผู้บริหารสนับสนุนการพัฒนาสาระการเรียนรู้ หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนอยู่เสมอ	1	1	1	1	สอดคล้อง
3	ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายของโรงเรียนเพื่อ การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	สรุปความ สอดคล้อง
		1	2	3		
ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร (ต่อ)						
4	ผู้บริหารให้ความรู้หรือจัดอบรมแก่คณะครูใน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ การจัดหน่วยการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
5	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดทำแผนพัฒนาผู้เรียน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น						
6	ผู้บริหารมีการจัดหาข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษา	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
7	ผู้บริหารมีการบริหารจัดการโครงการและ แผนงานเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
8	ผู้บริหารมีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ	1	1	1	1	สอดคล้อง
9	ผู้บริหารมีการให้บริการข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงานอื่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
10	ผู้บริหารสร้างเสริมให้ครูและนักเรียนเห็นคุณค่า ของภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
3. ด้านการจัดการเรียนรู้						
11	ผู้บริหารกำหนดนโยบายให้ครูจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน	1	1	1	1	สอดคล้อง
12	ผู้บริหารพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยวิธีการที่หลากหลาย	1	1	1	1	สอดคล้อง
13	ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วม ร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	สรุปความ สอดคล้อง
		1	2	3		
3. ด้านการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)						
13	ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
14	ผู้บริหารส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
15	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูบูรณาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเข้ากับสาระการเรียนรู้ทั่วไป	1	1	1	1	สอดคล้อง
16	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่หลากหลายเหมาะสมกับความสามารถและ ความต้องการของผู้เรียน	1	1	1	1	สอดคล้อง
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม						
17	ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	1	1	1	1	สอดคล้อง
18	ผู้บริหารจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
19	ผู้บริหารส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ประโยชน์สูงสุด	1	1	1	1	สอดคล้อง
20	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่หลากหลาย	1	1	1	1	สอดคล้อง
21	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้ใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม	1	1	1	1	สอดคล้อง
22	ผู้บริหารจัดสรรให้มีทรัพยากรสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เพียงพอและเหมาะสมในการสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบพพื้นที่สูง	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	สรุปความ สอดคล้อง
		1	2	3		
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม (ต่อ)						
23	ผู้บริหารจัดระบบทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ สื่อ และนวัตกรรมภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น	1	1	1	1	สอดคล้อง
24	ผู้บริหารส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและใช้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล						
25	ผู้บริหารจัดระบบการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย	1	1	1	1	สอดคล้อง
26	ผู้บริหารประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	1	1	1	1	สอดคล้อง
27	ผู้บริหารนำข้อมูลสารสนเทศและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงพัฒนางานของโรงเรียน	1	1	1	1	สอดคล้อง
28	ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง	1	1	1	1	สอดคล้อง
29	ผู้บริหารเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสารสนเทศด้านการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ	1	1	1	1	สอดคล้อง
30	ผู้บริหารนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่เสมอ	1	1	1	1	สอดคล้อง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ฉบับครู)

เรื่อง สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	สรุปความ สอดคล้อง
		1	2	3		
ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร						
1	ครูมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางและบริบทของสถานศึกษา และชุมชน	1	1	1	1	สอดคล้อง
2	ครูมีการสนับสนุนและพัฒนาสาระการเรียนรู้ หลักสูตรของโรงเรียนอยู่เสมอ	1	1	1	1	สอดคล้อง
3	ครูมีการปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนเพื่อ การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร	1	1	1	1	สอดคล้อง
4	ครูให้ความรู้หรือจัดอบรมแก่คณะครูใน สถานศึกษาในเรื่องการจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับการจัดหน่วยการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
5	คณะครูจัดทำแผนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ สอดคล้องกับหลักสูตร	1	1	1	1	สอดคล้อง
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น						
6	ครูมีการจัดหาข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษา	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
7	ครูมีการบริหารจัดการโครงการและแผนงาน เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
8	ครูมีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ	1	1	1	1	สอดคล้อง
9	ครูมีการให้บริการข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิ ปัญญาท้องถิ่นกับชุมชนและหน่วยงาน	1	1	1	1	สอดคล้อง

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	สรุปความ สอดคล้อง
		คนที่ 1	2	3		
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (ต่อ)						
10	ครูส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
3. ด้านการจัดการเรียนรู้						
11	ครูปฏิบัติตามนโยบายในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน	1	1	1	1	สอดคล้อง
12.	ครูมีการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการที่หลากหลาย	1	1	1	1	สอดคล้อง
13	ครูส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมใน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และกำหนดการ จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	1	1	1	1	สอดคล้อง
14	ครูส่งเสริมให้นำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วน ร่วมในการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
15	ครูมีการจัดการเรียนการสอนโดยมีการบูรณาการ ใช้หลักสูตรท้องถิ่นเข้ากับสาระการเรียนรู้ทั่วไป	1	1	1	1	สอดคล้อง
16	ครูจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่หลากหลาย เหมาะสม กับความสามารถ และ ความต้องการของผู้เรียน	1	1	1	1	สอดคล้อง
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม						
17	ครูนำงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ มาใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด	1	1	1	1	สอดคล้อง
18	ครูมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ภายในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
19	ครูมีการส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรและ แหล่ง เรียนรู้ในท้องถิ่นให้ประโยชน์สูงสุด	1	1	1	1	สอดคล้อง

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	สรุปความ สอดคล้อง
		คนที่				
		1	2	3		
4. ด้านสื่อและนวัตกรรม (ต่อ)						
20	ครูมีการใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรม ที่หลากหลาย	1	1	1	1	สอดคล้อง
21	ครูมีการใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการ เรียนรู้ที่เหมาะสม	1	1	1	1	สอดคล้อง
22	ครูมีการจัดสรรให้มีทรัพยากร สื่อและนวัตกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษาให้เพียงพอและเหมาะสมในการ สนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของ ผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
23	ครูมีการจัดระบบทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของ ผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ ต่าง ๆ เป็นต้น	1	1	1	1	สอดคล้อง
24	ครูมีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและ ใช้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล						
25	ครูมีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	1	1	1	1	สอดคล้อง
26	ครูมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดย การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	1	1	1	1	สอดคล้อง
27	ครูมีการนำข้อมูลสารสนเทศและผลการ ประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงพัฒนา งานของโรงเรียน	1	1	1	1	สอดคล้อง

ข้อ ที่	สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่น ของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	สรุปความ สอดคล้อง
		1	2	3		
28	ครูมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและ รายงานผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง	1	1	1	1	สอดคล้อง
29	ครูมีการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสารสนเทศด้าน การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ	1	1	1	1	สอดคล้อง
30	ครูมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุง และ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่เสมอ	1	1	1	1	สอดคล้อง

ภาคผนวก ง รายนามหน่วยงานที่ให้ความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1. โรงเรียนบ้านวารี
2. โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์
3. โรงเรียนบ้านขุนสรวย
4. โรงเรียนดอยเวียงวิทยา
5. โรงเรียนบ้านมังกล่า
6. โรงเรียนบ้านแม่โงะเย้า
7. โรงเรียนบ้านเสาลี
8. โรงเรียนบ้านปางกิว (ศุภสิทธิ์มหาคุณ)
9. โรงเรียนบ้านดอยช้าง
10. โรงเรียนบ้านห้วยไค้
11. โรงเรียนบ้านห้วยน้ำเย็น
12. โรงเรียนบ้านห้วยมะฆาง
13. โรงเรียนบ้านทุ่งพร้าว (เพ็ชร์กัญชาก)
14. โรงเรียนบ้านผาแดงหลวง
15. โรงเรียนห้วยกล้า
16. โรงเรียนแสนเจริญ

ประวัติผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยพะเยา

UNIVERSITY OF PHAYAO

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	อังค์วรา เพชรดิน
วัน เดือน ปี เกิด	11 เมษายน 2534
สถานที่เกิด	จังหวัดน่าน
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2557 ค.บ. (ภาษาอังกฤษ), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, จังหวัดอุดรดิตถ์
ที่อยู่ปัจจุบัน	246 หมู่ 1 ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
ผลงานตีพิมพ์	อังค์วรา เพชรดิน. (ผู้บรรยาย). (1 เมษายน - 14 พฤษภาคม 2564). สภาพการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. ในการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 7 (หน้า 1134-1148). พะเยา: กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา.

